

OLLE ERIKSSON & JONAS KLINTEBERG

Ung inläst

med rättigheter och möjligheter

ISBN: 978-91-519-3729-8

© Skyddsvärnet Ung inläst, 2019

Skyddsvärnet
Hornsgatan 123
117 28 Stockholm
skyddsvarnet.se

OMSLAG: Mats Runvall efter bild av Daniel Feldt

LAYOUT: Mats Runvall

Tryckt hos Östertälje Tryckeri AB, Sverige, 2019

FÖRORD

”Jag känner en tacksamhet för att jag faktiskt blev omhändertagen. Här på ungdomshemmet har jag pluggat upp mina betyg och fått hjälp med mitt missbruk”.

“Jag visste inte om att personalen inte fick använda sig av kollektiv bestraffning. Jag hade ingen att vända mig till”.

Vi har träffat många ungdomar som varit på ungdomshem. Vissa har berättat att de fått hjälp med sitt missbruk och att läsa upp betygen i skolan. Det är jättebra.

Vi har också lyssnat på dem som berättat att de blivit dåligt behandlade på olika sätt.

Vi har hört ungdomar berätta att personalen kallat dem fula ord. Det är inte okej.

Vi har hört ungdomar berätta att de blivit kollektivt bestraffade när bara en person betett sig illa. Så får det inte gå till.

Vi har även hört ungdomar berätta att de blivit utsatta för våld och trakasserier av personalen. Det är helt oacceptabelt.

Det är viktigt att du vet vad du har rätt till, för att kunna kräva det. Det är även viktigt att du vet vilka möjligheter du har när det gäller behandling och skola. Du kanske har ett drogmissbruk, självskadebeteende eller så har du gjort brott. På ett ungdomshem ska du få hjälp med dina problem. Det är därför du är där.

Den här boken riktar sig till dig som är placerad på ett statligt ungdomshem. Boken är skriven av Olle Eriksson som är journalist och Jonas Klinteberg som har varit placerad både på ungdomshem och i fängelse.

Vi har skrivit boken tillsammans med ungdomar på ungdomshem runt om i Sverige, närmare bestämt på Ljungbacken, Bärby och Margretelund. Ungdomarna har varit med och planerat boken och även skrivit texter i varje kapitel. Samtliga namn på ungdomarna är påhittade.

Det här är en handbok. Tanken är att du enkelt ska kunna hitta svar på en fråga du undrar över. Självklart är det bra om du läser hela boken. Men ett tips är att titta i innehållsförteckningen för att få en överblick av boken.

Varje kapitel har samma upplägg. Först kommer en sida med citat. Sedan kommer en faktatext. Därefter kommer frågor och svar. I slutet kommer en text av en ungdom.

Vi hoppas att du får användning av den här boken så att du vet vilken hjälp du kan få. Och så att du kan stå upp för dig själv och dina rättigheter om du behöver!

Vänliga hälsningar

Olle & Jonas

FAKTA OM FÖRFATTARNA

OLLE ERIKSSON är journalist och har skrivit mycket om fängelser. Han har även hjälpt fångar att skriva egna texter om livet som frihetsberövad.

JONAS KLINTEBERG har själv varit placerad på ungdomshem. I över två år bodde han på SiS Margretelund utanför Lidköping. Jonas satt även i fängelse vid två tillfällen. När han kom ut från sitt sista straff bestämde han sig för att sluta knarka och göra brott. Han träffade Olle och tillsammans började de besöka olika ungdomshem. Där arbetade de med att få ungdomarna att skriva texter om sina liv.

Senare startade Olle och Jonas projektet ***Ung inlåst*** genom organisationen ***Skyddsvärnet***. Denna bok finansieras av ***Allmänna arvsfonden***.

INNEHÅLL

01	LVU OCH LSU	9
	Detta är LVU	9
	Detta är LSU	11
	Statens institutionsstyrelse	13
	Frågor och svar	14
	Berättelsen	16
02	RÄTTIGHETER	19
	Barnkonventionen	20
	Rättigheter på SiS	21
	Rättigheter som kan tas bort	24
	Vård i enskildhet	25
	Hållas i avskildhet	25
	Nedläggning och fasthållning	26
	Överklaga ett beslut på SiS	29
	Trakasserier och diskriminering	32
	Frågor och svar	34
	Berättelsen	37
03	AVDELNINGAR	41
	Akutavdelning	42
	Utredningsavdelning	44
	Behandlingsavdelning	46
	Du kan påverka livet på avdelningen	49
	Ungdomsrådet	49
	Frågor och svar	51
	Berättelsen	54
04	BEHANDLING	57
	Behandlingsplan, vårdplan	57
	Olika typer av behandling	58
	Kräv rätt behandling	61
	Frågor och svar	64
	Berättelsen	66
05	SKOLA	69
	Frågor och svar	72
	Berättelsen	75

Frågor och svar. Symbolen visar var i varje kapitel du kan få svar på de vanligaste frågorna.

Faktaruta. Symbolen visar var du kan hitta information vi tycker är extra viktig.

06	SOCIALTJÄNSTEN	77
	Socialtjänstens uppdrag	77
	Utredning	78
	Vårdplanen	78
	LSU-dömda	79
	Fortsatt stöd vid utsluss	80
	Frågor och svar	82
	Berättelsen	84
07	AVSKILJNING OCH VÅRD I ENSKILDHET	87
	Avskiljning	87
	Vård i enskildhet	88
	Frågor och svar	90
	Berättelsen	92
08	VISTELSER, HEMBESÖK OCH PERMISSIONER	95
	Beslut om utevistelser och permissioner	95
	Vistelser och hemresor	96
	Hemresekontrakt	97
	Rutinerna när du kommer tillbaka	97
	Frågor och svar	98
	Berättelsen	100
09	SISTA TIDEN PÅ SIS	103
	Efter ungdomshemmet	103
	Utslussavdelning	104
	Familjehem och HVB-hem	106
	Stödboende	107
	Frågor och svar	108
	Berättelsen	110
10	HIT KAN DU VÄNDA DIG FÖR ATT FÅ HJÄLP	113
	Föreningar	113
	Myndigheter som kan hjälpa dig	116

Jag kommer från en mycket religiös familj med stränga regler. Nu när jag fått LVU slipper jag dem och är fri.

Flicka 16 år

Jag har LSU. Jag gjorde ett allvarligt brott och ska vara här i två år.

Pojke 18 år

Första gången jag fick LVU var jag 12 år. I dag är jag 16 år och ska snart bli av med mitt LVU.

Pojke 16 år

Det sämsta med SiS är att de blandar ungdomar med olika problem. Vissa har tagit droger, andra har begått brott och andra mår bara väldigt dåligt.

Flicka 18 år

Jag har LVU eftersom jag rymt hemifrån mycket och tagit droger.

Flicka 17 år

1. LVU OCH LSU

De allra flesta unga som blir placerade på ungdomshem har LVU. Några har LSU. Här kan du läsa om vad det innebär.

DETTA ÄR LVU

LVU betyder *Lagen om särskilda bestämmelser för vård av unga*. Det är en lag som finns för att skydda dig. Om du lever i en miljö som är skadlig för dig kan socialtjänsten bestämma att du ska bort därifrån. De kan också bestämma att du ska få tvångsvård om du har stora problem och frivillig vård inte räcker för att hjälpa dig.

Vissa ungdomar som kommer till ett ungdomshem har fått ett så kallat "akut LVU". Då tycker socialtjänsten att hjälpen inte kan vänta. De kan göra ett sådant omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § i lagen LVU. Inom cirka fyra veckor ska Förvaltningsrätten bestämma om ditt akuta LVU ska ta slut eller om det ska bli till ett vanligt LVU.

Den vanligaste orsaken till att unga får ett LVU och placeras på ungdomshem är så kallat eget beteende (3 § i LVU). Då handlar det om att socialtjänsten tycker att du

lever ett skadligt liv, med till exempel missbruk eller kriminalitet. I lagboken står det att vård ska *”beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende”*.

En annan anledning till att du som ung får ett LVU och blir placerad på ungdomshem är att socialtjänsten tycker att dina föräldrar inte kan ge det du behöver för en bra uppväxt (2 § i LVU). I lagboken står det att *”vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas”*.

Du som har LVU och blir placerad på SiS ungdomshem ska ha en vårdplan och en behandlingsplan. Dessa tar upp vilken hjälp du behöver och hur din vistelse på SiS är tänkt att se ut. Ditt LVU upphör när du anses färdigvårdad. (Läs mer om behandlingsplanen i kapitlet **Behandling** och om vårdplanen i kapitlet **Socialtjänsten**).

Har du LVU med stöd av 3 § upphör ditt LVU senast när du fyller 21 år. Har du däremot LVU med stöd av 2 § upphör det senast när du fyller 18 år.

Om du till exempel missbrukar eller har det jobbigt hemma kan socialtjänsten besluta om tvångsvård enligt LVU.

DETTA ÄR LSU

En person mellan 15 och 17 år som gjort ett allvarligt brott blir oftast dömd till sluten ungdomsvård i stället för fängelse. LSU betyder *Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård*.

LSU är ett straff på en bestämd tid, mellan 14 dagar och fyra år.

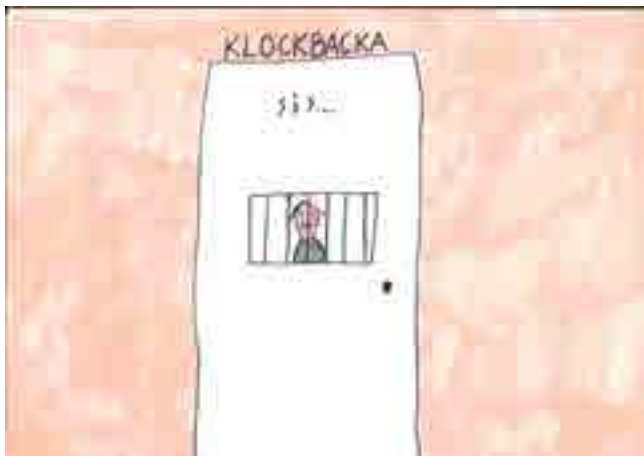
LSU är ett straff på en bestämd tid, mellan 14 dagar och fyra år. Om du suttit anhållen eller häktad innan domen kom räknas den tiden in i tiden för straffet.

På vissa ungdomshem bor LSU-placerade på egna avdelningar. På andra ungdomshem bor de tillsammans med LVU-placerade och går i samma typ av behandling och skola.

Som LSU-dömd ska du få en verkställighetsplan. Det är SiS, du och socialtjänsten som gör den. Planen handlar både om tiden på ungdomshemmet och om utslussningen. Målet är att hjälpa dig så att du inte fortsätter göra brott.

Enligt 2 § i LSU ska den slutna ungdomsvården *”utformas så att den dömdes anpassning i samhället främjas och att de skadliga följderna av frihetsberövandet motverkas”*. Det betyder att du under din tid på ungdomshemmet ska få hjälp så att du klarar att leva ett bra och hederligt liv efteråt. Det betyder också att du inte ska skadas av din tid på ungdomshemmet.

ILLUSTRATION. Pojke 16 år

Vissa unga upplever sitt LVU som ett straff men det är det inte. LVU är en lag som är till för att skydda barn och unga.

STATENS INSTITUTIONSSTYRELSE

Alla som får LSU och många som får ett LVU blir placerade på ett statligt ungdomshem. Dessa hem sköts av Statens institutionsstyrelse (SiS).

SiS är en statlig myndighet som jobbar med tvångsvård av barn och unga. SiS ungdomshem har särskilda befogenheter som familjehem eller HVB-hem inte har. På SiS finns till exempel låsbara avdelningar och avskiljningsrum*. (Du kan läsa mer om SiS i kapitlet **Rättigheter**).

§ Tecknet här till vänster betyder paragraf. En paragraf är en mindre del i en text. En lagbok är ofta väldigt tjock och full med information. Därför delar man upp texterna i paragrafer. Då blir det lättare att läsa.

* Med låsbar avdelning menar vi en avdelning som kan vara både öppen och låst men i de flesta fall är låst. Avskiljningsrum kallas av vissa ungdomar för isolering.

Kan jag överklaga mitt LSU?

Vad är den största skillnaden mellan LSU och LVM?

Om du är mellan 15 och 17 år och har gjort ett allvarligt brott får du oftast LSU i stället för fängelse. Det är tingsrätten eller hovrätten som dömer dig till det. Det är alltid bestämt hur lång tid det gäller.

LVM får du om socialtjänsten är orolig för att dig. Det kan till exempel handla om missbruk, kriminalitet eller att du har det jobbigt hemma. Det är Förvaltningsrätten som bestämmer om du ska få ett LVM eller inte. Var sjätte månad ska de pröva beslutet om LVM igen. Då bestämmer de om du fortfarande behöver vård eller inte.

Kan jag överklaga mitt LSU?

Ja, du kan överklaga tingsrättens dom till hovrätten (i sällsynta fall även till Högsta domstolen). Detta måste du göra skriftligen och skicka in senast tre veckor efter den dag du fick veta domen. Vill du överklaga så ska du prata med din advokat. Det är advokatens uppgift att hjälpa dig överklaga.

Kan jag överklaga mitt LVM?

Ja, du kan överklaga beslutet. Var sjätte månad ska beslutet prövas igen. Då har du rätt att överklaga beslutet.

Du kan överklaga beslut om LVM till Förvaltningsrätten, Kammarrätten och Högsta förvaltningsdomstolen. Du får

hjälp av ditt juridiska ombud att göra det. Om du vet en jurist som du vill ha som ombud kan du önska henne eller honom. Annars väljer domstolen ett ombud till dig.

Om jag anser att jag felaktigt omhändertagits enligt 6 § LVU, så kallat akut LVU, vem ska jag prata med då?

Du ska prata med ditt ombud som kan hjälpa dig i domstolen. Du kan även prata med din socialsekreterare och berätta varför du tycker att det är fel.

När slutar mitt LVU?

När du nått målen i planen för vård och behandling är du färdigvårdad. Då ska LVU sluta. Om du har LVU enligt 2 § ska det sluta senast när du fyller 18 år. Om du har LVU enligt 3 § ska det sluta senast när du fyller 21 år.

När slutar mitt LSU?

När du blev dömd bestämde tingsrätten eller hovrätten hur lång tid du ska vara inlåst. Ibland blir tiden på ungdomshem längre, om LSU-domen går över i ett LVU.

Hur många av alla som är på ett ungdomshem har LVU respektive LSU?

Det är lite olika från år till år. Men det är ungefär 1 000 barn och unga som har LVU och runt 50-70 personer som har LSU under ett år.

BERÄTTELSEN. "Anna"

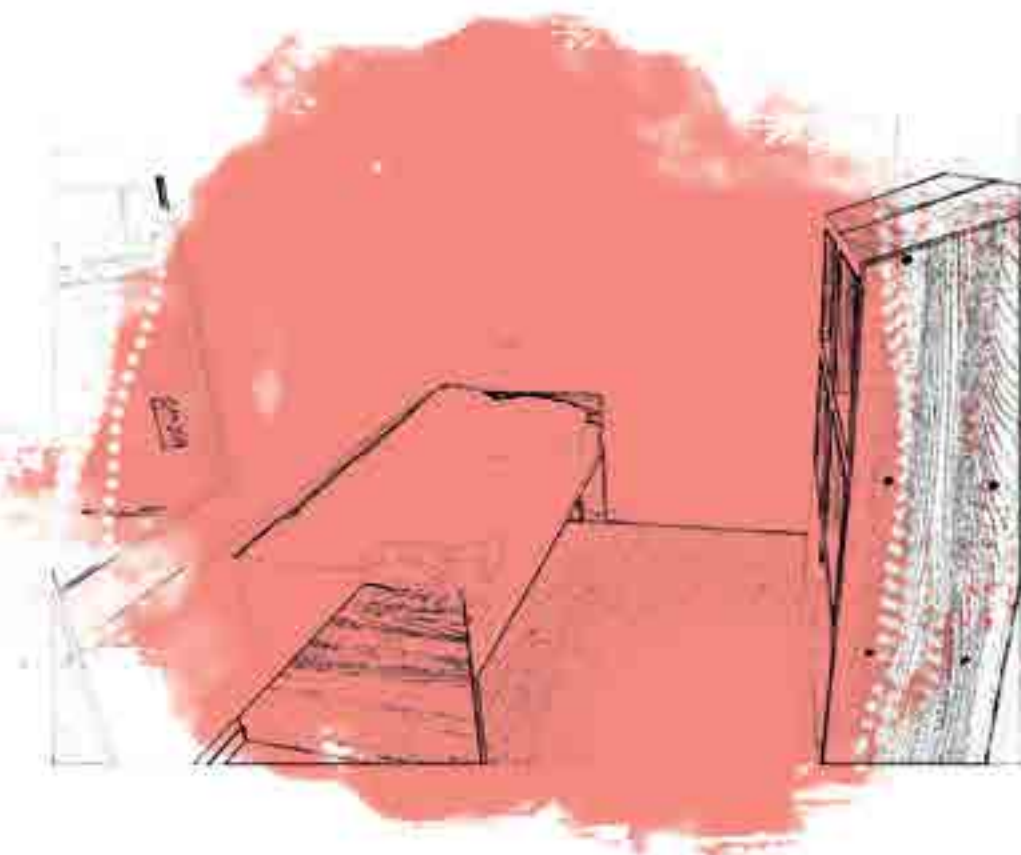
"En dag i veckan arbetar jag som danslärare för en grupp barn."

Just nu lever jag på en yta som är ungefär sju kvadratmeter inklusive säng, skrivbord, garderob, skåp och ett nattduksbord. Det är mitt rum och det är där jag bor men det ser ut som en fängelsecell.

En bra sak här på ungdomshemmet är att jag har möjlighet att hålla kontakten med mina vänner, adoptivfamilj och adoptivsläkt genom min privata telefon. En timme om dagen får jag ha den och kan då gå ut och ringa vänner eller surfa på nätet. Inne på behandlingsavdelningen kan jag bara ringa personer som står på min kontaktlista, till exempel socialtjänsten.

En dag i veckan får jag gå ut från hemmet. Då arbetar jag som danslärare för en grupp barn i 7-9 års ålder. Det är någonting som jag verkligen älskar och som har hjälpt mig mycket senaste tiden.

Ett år till ska jag vara här. Sedan vet jag inte vad som händer. Det är socialtjänsten som har mitt liv i sina händer.

Ibland kan du inreda ditt rum på SiS.
Kolla vad som gäller på din avdelning.

Jag fick inte ringa min pojkvän, men överklagade och fick rätt. Nu får jag ringa honom men det ska sitta med en personal i rummet.

Flicka 19 år

När jag kom ny gick personalen igenom vilka rättigheter jag har och vilka regler som gäller, det var bra.

Flicka 16 år

Flera i personalen är dåligt pålästa när det gäller rättigheter. Till och med jag vet mer än vissa.

Pojke 17 år

Jag kände inte att jag fick den information jag behövde från ungdomshemmet så jag ringde IVO och frågade.

Pojke 16 år

Du ska alltid fråga vad du har för rättigheter. Har du koll blir du tryggare.

Flicka 18 år

2. RÄTTIGHETER

2

Oavsett vad du tycker om att vara tvångsplacerad så är det jätteviktigt att du vet vilka rättigheter du har. Personalen och alla vuxna som arbetar med dig har regler och lagar att följa. Till exempel får de inte diskriminera dig, du har rätt att få information och rätt till ett privatliv.

Du som blivit placerad på ett ungdomshem har många rättigheter. Bara för att du är tvångsomhändertagen eller dömd för ett brott så betyder inte det att du är rättslös. Tvärtom.

Det finns både allmänna rättigheter som gäller alla barn och ungdomar i Sverige. Men också speciella regler som gäller tiden på ett ungdomshem.

En viktig text är FN:s konvention om barns rättigheter, Barnkonventionen. Den är lag i Sverige och innehåller 54 olika rättigheter. Ute i samhället gäller dessa rättigheter alla barn under 18 år. Men på SiS ungdomshem gäller de alla, oavsett ålder.

Inget barn får utsättas för tortyr, annan grym behandling eller bestraffning eller dödsstraff.

Vi har valt ut några av rättigheterna i Barnkonventionen som vi tror är särskilt viktiga för dig att känna till:

- Staten ska regelbundet se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheterna behandlas bra.
- Inget barn får utsättas för tortyr, annan grym behandling eller bestraffning eller dödsstraff. Frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid.
- Ett barn som är anklagat för brott eller har blivit dömt för en straffbar handling har rätt att behandlas rättvist och bra.
- Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
- Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet.
- Varje barns rätt till privatliv ska respekteras.
- Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet.
- Varje barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande.
- Ett barn som utsatts för övergrepp eller utnyttjande har rätt till rehabilitering och social återanpassning.

När du kommer ny till SiS ska du få information om vilka rättigheter du har, samt vilka regler och rutiner som gäller.

Här har vi listat de viktigaste av de speciella rättigheter som gäller dig som är placerad på ett ungdomshem. De gäller för både LVU- och LSU-placerade.

Du som är placerad på ungdomshem har rätt att:

- Veta varför du är där.
- Vara med vid planering om saker som gäller dig. Till exempel hur länge det är tänkt att du ska bo kvar och vart du ska flytta sen.
- Säger vad du tycker och bli lyssnad på.

Du har oftast rätt att ha kontakt med föräldrar, syskon eller andra personer som du tycker är viktiga.

- Du har oftast rätt att ha kontakt med föräldrar, syskon eller andra personer som du tycker är viktiga. (Din socialsekreterare kan berätta mer om det här).
- Veta vem som är din socialsekreterare och hur du kan kontakta henne eller honom. Socialsekreteraren ansvarar för att hålla kontakt med dig, besöka dig och följa upp hur det går för dig.
- Att prata ensam med din socialsekreterare.
- Inte bli straffad. En form av straff som är förbjudet är kollektiv bestraffning. Det betyder att om en person på avdelningen beter sig illa så ska det inte gå ut över dig eller andra ungdomar.
- Få veta vad som skrivs om dig. Du har rätt att fråga flera gånger om det är något du inte förstår eller vill veta mer om.
- Få din åsikt inskriven i din journal om du tycker något är fel.
- Få den hälso- och sjukvård samt tandvård som du behöver.
- Få mat som är nyttig och som passar dig om du till exempel är vegetarian eller av andra skäl inte äter viss mat.

- Kontakta de myndigheter som du behöver ha kontakt med, till exempel din socialsekreterare eller Inspektionen för vård och omsorg (IVO). (Läs mer om IVO och andra myndigheter längst bak i boken under rubriken *Hit kan du vända dig för att få hjälp*).
- Så snart det är möjligt få leva under öppnare former.

Om du är över 15 år har du rätt att:

- Ansöka hos socialtjänsten om det du tycker att du behöver.
- Överklaga vissa beslut som handlar om dig.

Under arbetet med boken fanns inga generella regler för hur man får använda mobiler, datorer och internet på SiS. Men under 2020 ska det finnas regler för detta. Fråga personalen på din avdelning vad som gäller.

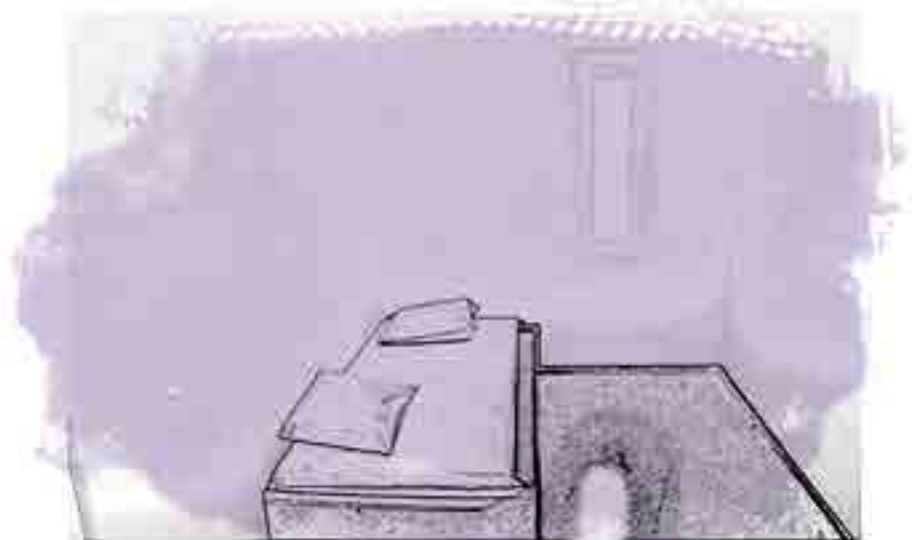

Ingen får öppna brev mellan dig och din socialsekreterare eller advokat.

RÄTTIGHETER SOM KAN TAS BORT

Vissa av de rättigheter du har kan tas bort. Personalen på SiS får tvinga dig till vissa saker för att skydda dig. Men personalen måste alltid kunna förklara varför de gör som de gör.

- Den som är inskriven på SiS har rätt att ringa och ta emot telefonsamtal, ta emot besök och vara utanför hemmet så mycket som personalen tycker att du klarar. Men SiS kan ibland säga nej när en ungdom vill ta emot besök eller prata i telefon. Det kan till exempel bero på att vården blir sämre av det. Eller att det blir oordning på hemmet. Personalen kan också avlyssna det du säger i telefon genom att sitta med i samma rum. Men du har alltid rätt att kontakta din advokat eller en myndighet som IVO utan att någon lyssnar.
- Personal får hindra dig från att lämna ungdomshemmet. Rymmer du är det polisens uppgift att ta dig.
- Du får skicka och ta emot post. Men chefen på ungdomshemmet kan bestämma att brev eller paket ska öppnas och kontrolleras. Det kan vara för att skydda dig eller att brev kan innehålla något som du inte får ha på ungdomshemmet. Ingen får öppna brev mellan dig och din socialsekreterare eller advokat.

Du har rätt att överklaga flera beslut på SiS. Avskiljningar är ett sådant exempel. Det är personalens uppgift att hjälpa dig att överklaga.

VÅRD I ENSKILDHET

Om du är på en låsbar enhet kan du bli stoppad från att träffa andra på hemmet. Det kan vara nödvändigt för dina speciella behov av vård eller för din och andras säkerhet. (Läs mer om detta i kapitlet *Avskiljning och vård i enskildhet*).

HÅLLAS I AVSKILDHET

Du kan bli inlåst ensam om du är våldsam. Till exempel om du slår sönder möbler, försöker slå personal eller andra på hemmet. Du kan också bli inlåst ensam om du är så påverkad av alkohol eller droger att vården eller säkerheten riskeras. (Läs mer om detta i kapitlet *Avskiljning och Vård i enskildhet*).

Personalen får inte visitera dig som straff för dåligt beteende.

OMHÄNDERTAGANDE AV EGENDOM

- Personalen kan ta saker som stör vården eller ordningen på hemmet.
- Du får inte ha narkotika, alkohol eller andra berusningsmedel på hemmet.
- Du får inte heller ha redskap som kan användas för missbruk av narkotika. Du får inte ha vapen, knivar och andra saker som kan skada dig själv, andra ungdomar eller personalen.
- Personalen kan också ta hand om dina pengar, kontokort och mobiltelefon om de tror att du kommer använda sakerna på ett sätt som inte är bra för dig. Dessa saker får du tillbaka den dagen du skrivs ut från ungdomshemmet.

NEDLÄGGNING OCH FASTHÅLLNING

Om du blir våldsam och äventyrar säkerheten har personalen rätt att göra en nedläggning. Det innebär att personalen lägger ned dig på golvet. Nedläggning eller fasthållning är något som **bara får användas** om du ska tas till avskiljningen eller om du försöker rymma.

Vid en fasthållning eller nedläggning håller personal i armar och ben. De får inte slå dig eller använda våld mot

halsen. De får heller inte sätta ett knä i ryggen på dig om du ligger på mage. Personalen får bara hålla fast eller lägga ner dig någon eller några få minuter, mer är inte tillåtet.

När en nedläggning eller fasthållning sker ska det alltid dokumenteras som en avskiljning. Om du blir lugn och personalen bestämmer att du inte behöver tas till avskiljningen, ska det ändå dokumenteras som en avskiljning.

VISITERING

Om personalen misstänker att du gömt vapen eller droger på kroppen har de rätt att undersöka dig. Men de måste kunna motivera varför de vill göra det. Personalen får inte visitera dig som straff för dåligt beteende.

En visitering kan ske på två sätt. Antingen är det en kroppsvisitering eller en ytlig kroppsbesiktning. Vid en kroppsvisitation får personalen söka igenom dina kläder och väskor. Vid en ytlig kroppsbesiktning får du vara naken för att personalen ska se att du inte gömmer något under kläderna.

Du har rätt att ha ett vittne. Det vill säga en person som tittar på när visiteringen sker. Du har också rätt att önska vem i personalen som ska göra kroppsvisiteringen eller den ytliga kroppsbesiktningen.

På SiS gäller Sveriges lagar precis som i övriga samhället. Den som slår eller hotar blir polisanmäld.

SÖKA IGENOM DITT RUM

Personalen har rätt att söka igenom ditt rum för att leta efter till exempel droger eller vapen. Personalen får använda metalldetektorer när de söker efter olagliga saker på ungdomshemmet.

Personalen ska erbjuda dig ett samtal efter visitering eller att de sökt igenom ditt rum. Du ska då få information om varför de gjorde det och du ska få möjlighet att säga vad du tycker om det.

URINPROV OCH UTANDNINGSPROV

Du kan behöva lämna ett urinprov eller utandningsprov för att kontrollera om du har använt alkohol eller andra droger.

BEGÅ BROTT ELLER RYMMA FRÅN SIS

- På SiS gäller Sveriges lagar precis som i övriga samhället. Den som slår, hotar eller bryter mot lagen på annat sätt blir polisanmäld.
- Om du rymmer från ungdomshemmet eller fortsätter med droger/kriminalitet kan din behandling ta längre tid.
- Om du bor på en öppen avdelning och rymmer kan du få börja om på en låsbar avdelning.

- Om du har LSU och gör ett brott eller använder droger kan det leda till att du måste stanna kvar på ungdomshem även efter att ditt straff är slut. Socialtjänsten bestämmer då om ett LVU.

ÖVERKLAGA ETT BESLUT PÅ SIS

Du har rätt att överklaga många av de beslut personalen tar. De här besluten kan du överklaga:

- Beslut om att du inte får elektroniska kommunikationstjänster.
- Beslut om att du inte får ta emot besök.
- Beslut om vård på låsbar enhet.
- Beslut om att vård på låsbar enhet ska fortsätta.
- Beslut om rumsvisitation.
- Beslut om kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning.
- Beslut om att personalen ska förstöra något som du inte får ha på ungdomshemmet, till exempel alkohol och narkotika.
- Beslut om att du ska lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv- eller svettprov.
- Beslut om avskiljning.

Det är alltså inte okej att du blir kränkt av någon, vare sig det är en personal eller en annan ungdom.

- Beslut om vård i enskildhet.
- Beslut om att vård i enskildhet ska fortsätta.
- Beslut om övervakning av dina brev.

Du ska få alla beslut som du kan överklaga på papper.

SÅ GÖR DU FÖR ATT ÖVERKLAGA

Skriv ned vilket beslut du överklagar. Förklara varför du tycker att beslutet är fel. Skriv under med ditt namn. Så här kan du till exempel skriva om du inte får ringa den person som du vill:

Jag överklagar beslutet år/månad/dag (skriv in det datum som står i beslutet) om att jag inte får ringa till (skriv namnet på den du inte får ringa till). Jag tycker att beslutet är fel därför att (skriv varför du tycker beslutet är fel).

Om du tycker att det är svårt att skriva så kan du be personalen om hjälp.

Pappret med överklagan lämnar du till institutionschefen på ungdomshemmet. Chefen bestämmer om beslutet ska ändras. Om institutionschefen inte ändrar beslutet ska hen skicka din överklagan till domstolen Förvaltningsrätten. Om du är under 15 år har du rätt att få ett offentligt biträde som hjälper dig att överklaga beslutet.

KRÄNKNINGAR OCH TRAKASSERIER

Här kan du läsa om vad diskriminering, kränkningar och trakasserier är för något. Ifall du blir utsatt är det viktigt att du kan sätta ord på vad som hänt så att det får ett slut.

Känner du att någon är taskig mot dig är det inte okej. Det spelar ingen roll om den som gör det skojar eller inte förstår att du mår dåligt. Det kan till och med vara olagligt!

I 1 § LVU står det att *"insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet"*. Detta betyder att du som bor på ett ungdomshem har rätt att bli behandlad med respekt och värdighet. Det är alltså inte okej att du blir kränkt av någon, vare sig det är en personal eller en annan ungdom.

KRÄNKNING, VAD ÄR DET?

Lagen säger inte exakt vad som är en kränkning. Men det är en handling som får en person att må dåligt och känna sig mindre värd. Det kan till exempel vara elaka ord, att sprida rykten, förlöjliga, frysa ut någon, sexuella närmanden, hot eller misshandel.

Inga kränkningar är okej men de kan vara olika allvarliga. Att kalla någon idiot är till exempel inte okej för att det

Sexuella trakasserier kan vara ett brott. Då kallas det sexuellt ofredande.

är taskigt. Om någon inte får följa med på en aktivitet på grund av att den är homosexuell är det diskriminering. Det är inte lagligt. Blir någon misshandlad på grund av sin sexualitet är det ett mycket allvarligt brott och kan ge flera år i fängelse.

TRAKASSERIER OCH DISKRIMINERING

Om någon säger något taskigt till dig på grund av ditt kön, din sexualitet, könsöverskridande identitet eller uttryck, ålder, etnisk tillhörighet, religion eller för att du har en funktionsnedsättning kallas det trakasserier. Om du däremot hamnar i en sämre situation på grund av det som står ovan kallas det diskriminering. Exempel på det kan vara att du inte får följa med på en aktivitet eller att du inte får rätt mat för att du är muslim.

Om du blir dåligt behandlad på ett sätt som har med sex eller din kropp att göra kallas det för sexuella trakasserier. Sexuella trakasserier kan till exempel vara att någon visslar när du kommer in i ett rum eller ger dig kommentarer som handlar om sex. Det kan också vara att någon tar på dig på ett sätt som du inte vill, kallar dig något som anspelar på sex eller ger dig oönskade sexuella förslag.

Sexuella trakasserier kan vara ett brott. Då kallas det sexuellt ofredande. Några exempel på det är att visa sexuella bilder, komma med oönskade sexuella förslag,

blotta sig eller tafsa. Du ska alltid anmäla sådana trakasserier till polisen. En annan typ av trakasserier som också är brottsliga är hets mot folkgrupp. Det är när någon hotar eller säger elaka saker om en grupp personer, utifrån ras, religion eller sexualitet.

MISSHANDEL OCH HOT ÄR OCKSÅ BROTTSLIGT

Vill du polisanmäla något som hänt på ungdomshemmet gör du det lättast genom att be personalen ringa polisen. Du kan även be din socialsekreterare eller någon anhörig att ringa.

SÅ GÖR DU OM DU BLIR UTSATT

Ibland kan det vara så att den som kränker en annan person inte menar något illa. Den kanske tycker att ni skämtar. Men det spelar ingen roll. Blir du ledsen eller arg av skämten så är de inte okej. Det är din upplevelse som räknas.

Oavsett om kränkningarna är brottsliga eller inte så ska du inte acceptera dem. Prata med din kontaktperson eller någon annan personal som du litar på. De kan hjälpa dig. Du kan också prata med institutionschefen på ungdomshemmet. Om inte det räcker finns det andra myndigheter som kan hjälpa dig. Du hittar dem längst bak i boken under rubriken *Myndigheter som kan hjälpa dig*.

Har jag rätt att åka hem till min familj?

Har jag alltid rätt att få besök av min familj när jag bor på ett SiS-hem?

SiS tillåter för det mesta att du får besök av din familj. Om du är under 18 år så kan socialtjänsten bestämma att du inte ska ha kontakt med dina vårdnadshavare eller föräldrar. Det kan till exempel handla om att du blivit misshandlad eller utsatt för sexuella övergrepp av dem.

Är du över 18 år kan SiS bestämma att du inte får ta emot besök av föräldrar och syskon om det finns en risk att något farligt eller dåligt händer. SiS kan även bestämma att personal ska vara med vid besöket.

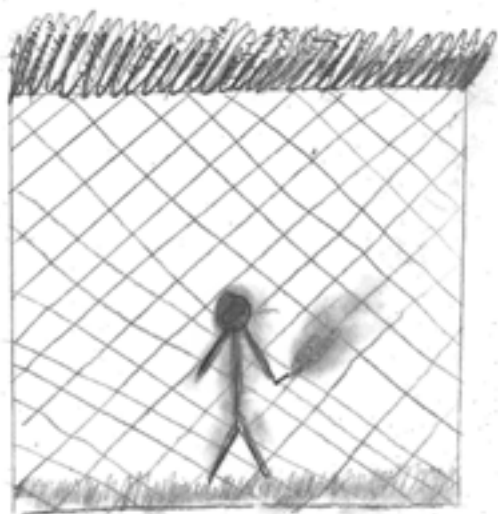
Får personalen ta urinprov eller visitera mig utan att jag är misstänkt för något?

När du har varit borta får personalen ta urinprov och kroppsvisitera dig utan misstanke. Men när du är på ungdomshemmet får de bara göra sådant om det finns en misstanke. Det kan till exempel vara att personalen misstänker att du tagit droger eller har något farligt på dig.

Vad gör jag om personal eller en ungdom gör något fel mot mig?

Det är viktigt att du inte går och håller detta inom dig. Berätta för någon så det får ett slut. Lättast är om du berättar för en personal som du litar på. Har du inte

ILLUSTRATION. Flicka 17 år

Blir du utsatt för kränkningar, håll det inte för dig själv utan berätta för någon så det kan få ett slut.

förtroende för någon personal så kan du boka ett möte med chefen och berätta. I sista hand kan du prata med din socialsekreterare eller kontakta IVO.

Är det väldigt allvarliga saker som du blir utsatt för, till exempel hot, misshandel eller sexuella ofredanden, ska du alltid polisanmäla.

Har jag rätt att åka hem till min familj?

Det är ingen rättighet att få åka hem. Men både SiS och socialtjänsten tycker att det är bra om ungdomar åker på resor utan personal. Det är bra träning.

Ska du snart flytta hem igen får du kanske träna på att åka dit ett par gånger innan du flyttar. Ska du flytta till en ny

stad får du kanske åka dit i stället. Allt beror på vad du och socialtjänsten planerat.

Får personalen lyssna på telefonsamtal utan att de säger till?

Nej, personalen på SiS får inte avlyssna telefonsamtal. Personalen kan sitta med i rummet när du pratar om det finns en särskild anledning. Till exempel att hindra att du rymmer eller försöker få tag i droger. För att göra detta måste SiS ta ett beslut som de ska informera dig om. Du har rätt att överklaga beslutet till domstol.

Både personal och ungdomar trakasserar mig för att jag är bög. Vad ska jag göra?

Det är inte okej att någon trakasserar dig för att du är homosexuell. Du har rätt att vara den du där. Enligt lagen ska du som bor på institution bli behandlad med respekt och värdighet.

Har du förtroende för någon i personalen så börja med att prata med den. Känner du att ingen lyssnar på dig kan du alltid boka in ett möte med chefen. Du kan också kontakta din socialsekreterare eller myndigheten Diskrimineringsombudsmannen. Kontaktuppgifter hittar du längst bak i boken under rubriken *Myndigheter som kan hjälpa dig*.

"Det var de som gjorde fel från början. Jag hade rätt att ha skorna på mig."

2

Det var varmt och klibbigt. Jag sträckte mig efter min vattenflaska i fönstret och tittade ut genom det repiga bepansrade fönstret. Utanför såg jag de fem meter höga stängslen med taggtråd.

Jag satte på mig mina skor för att underlätta smärtan från min skolios. Alla skor förutom tofflor är förbjudna på avdelningen, men eftersom jag har ett läkarintyg på att skor underlättar min smärta så får jag ha skor.

En ur personalen fick syn på mina skor och sa att jag skulle ta av mig dem. I samma veva kom min kontaktperson också fram.

De höjde rösten mot mig och sa att jag skulle ta av mig skorna. Jag vägrade och de tryckte på larmet. Sen började de dra i mina armar. Jag blev arg och skrek att jag skulle slå sönder dem om de inte slutade.

Fler personal stormade fram och de drog in mig på isoleringen. Där höll de fast mig på den gula plastmadrassen på golvet och en ur personalen vred min arm hårt åt fel håll. Det gjorde jätteont och jag skrek!

Anders berättade att han var förbannad över att de andra i personalen hade tagit i så mycket att de skadat mig.

Jag tror aldrig jag har skrikit så högt förut. Då släppte de min arm och gick ut.

Efter fem minuter öppnades den tjocka dörren och jag blev riktigt rädd när jag såg tre andra ur personalen komma in.

- Snälla, gör inte illa mig mer! Jag ger mig, jag ger mig, jag vill inte bråka, sa jag.
- Ingen ska göra illa dig. Varför tror du det?

Jag tittade upp och en av de i personalen som kommit in var ungdomshemmets snällaste personal. Vi kan kalla honom Anders. Jag berättade för honom att andra i personalen hade hållit fast mig och vridit min arm så hårt att jag inte kunde röra min axel.

Anders ringde ambulans och hälsade sedan på mig på sjukhuset. Han berättade att han var förbannad över att de andra i personalen hade tagit i så mycket att de skadat mig.

Efter händelsen startades en internutredning på ungdomshemmet. Den ur personalen som hade varit mest hårdhänt och vridit min arm fick byta avdelning. Jag kände mig inte nöjd med det beslutet. De hade ju faktiskt gjort fel redan från början när de bad mig ta av mig mina skor.

Jag fick ju ha skorna på mig enligt mitt läkarintyg. Jag valde därför att kontakta den lokala tidningen. Jag skrev ner och berättade vad personalen hade gjort och skickade in det till en journalist tillsammans med intyget från sjukhuset. Månaden som följde blev det flera tidningsartiklar och det slutade med att IVO granskade hemmet och gav dem kritik.

Ibland får man åka på utevistelse med personal. Det bästa med det är att man får åka bil och lyssna på musik.

Pojke 16 år

När jag var ny på avdelningen kände jag mig stressad och orolig men efter ett tag gick det över. Nu har jag vänner här.

Flicka 18 år

På en avdelning jag bodde på fanns det två tjejer som var bråkiga och störiga. Det var jobbigt men det blev bättre när den ena flyttade.

Flicka 16 år

Vi försöker att hålla ihop på avdelningen och om någon mobbar eller är taskig så säger vi andra åt den att sluta.

Pojke 19 år

Reglerna på två behandlingsavdelningar kan se olika ut. Det gör att jag känner mig frustrerad.

Pojke 16 år

3. AVDELNINGAR

3

På ett ungdomshem är du placerad på antingen en akut-avdelning, utredningsavdelning eller behandlingsavdelning. Det finns avdelningar som är både utredning och akut, men oftast är det olika.

Du som har LSU blir ofta placerad tillsammans med ungdomar som har LVU. Men det finns några avdelningar i Sverige som bara är för LSU.

När du kommer ny till en avdelning ska personalen gå igenom vilka rutiner och regler som gäller. De flesta rutinerna handlar om tider. När du skall gå och lägga dig eller gå upp. När det är mat, vilka dagar de handlar och så vidare.

Reglerna på ett ungdomshem handlar ofta om att våld och mobbning inte är tillåtet, att du ska vara drogfri och så vidare. Reglerna är dock inte samma på varje institution eller avdelning. SiS har allt från låsbara avdelningar till utslussningsavdelningar. Därför måste reglerna vara olika.

SiS har som mål att en ungdom inte ska bo längre än åtta veckor på en akutavdelning.

AKUTAVDELNING

Det kan finnas flera olika anledningar till varför du hamnar på en akutavdelning.

Om du har LVU enligt 3 § eller 6 §, får du placeras på en låsbar akutavdelning. Den som får LVU enligt 2 § får inte placeras på en låsbar avdelning.

De som är LSU-dömda placeras alltid på en låsbar avdelning. De kan hamna på en akutavdelning.

När du kommer ny till avdelningen ska du få information om vilka rättigheter du har, vilka regler som gäller och hur planen för dig ser ut. Du har rätt att vara med och göra planen.

Alla ungdomar blir erbjudna att gå i skolan. Förutom det ska personalen göra behandlingsplanering, riskbedömning, intervjuer och kartläggning.

En av de första riskbedömningarna handlar om ifall du ska få gå till skolan eller inte. Därefter ska personalen bedöma om du får gå utanför området och om du får åka med och handla. Alla utevistelser är tillsammans med personal.

Alla ungdomar ska ha möjlighet att komma ut varje dag. Ungdomshemmet ska även ge er möjlighet att träna eller

På sommaren har en del akutavdelningar studs-
matta och andra aktiviteter utomhus.

göra någon annan slags hobby. Det kan finnas ett gym, hobbyrum, dator, musikutrustning, biljard, pingis och en rastgård. På sommaren har en del akutavdelningar studs-
matta och andra aktiviteter utomhus. På en akutavdelning finns oftast inga behandlingsprogram.

Du får ta emot besök. Men du måste säga till i förväg. Besökaren ska vara godkänd av ungdomshemmet.

Ibland är det planerat redan när du kommer när du ska flytta. Men oftast sker det med kort varsel. Många unga tycker att det är jobbigt. De vet inte hur länge de ska vara på akutavdelningen.

Du har rätt att läsa allt som personalen skriver om dig i utredningen och i journaler.

SiS har som mål är att en ungdom inte ska bo längre än åtta veckor på en akutavdelning. Men ibland blir det längre än så. Vissa flyttar sedan till en utrednings- eller behandlingsavdelning. Andra flyttar till ett HVB-hem eller ett familjehem. Någon flyttar hem. Det är lite olika. Det beror på vad socialtjänsten tror är bäst för dig.

UTREDNINGSAVDELNING

När du kommer ny till en utredningsavdelning ska du få information om vilka rättigheter du har, vilka regler som gäller och vad behandlings- och utredningsplanen är för dig. Du ska ha möjlighet att påverka denna planering. På en utredningsavdelning ska de ta reda på hur du bäst kan få hjälp. Du träffar läkare, psykologer, lärare, utredningssekreterare och annan personal. De vill exempelvis ta reda på om du har några diagnoser och hur din uppväxt varit. Kan du få hjälp av dina föräldrar? Hur kan skolan stötta dig?

Du är på en utredningsavdelning i ungefär åtta veckor. Du har rätt att läsa allt som personalen skriver om dig i utredningen och i journaler.

Livet på avdelningen kan se lite olika ut. På vissa ställen spelar ungdomarna pingis och tv-spel. De tittar på tv och film. Ofta finns det möjlighet att laga mat och baka.

ILLUSTRATION. Pojke 18 år

Ibland kan man få åka ut med personal och spela biljard.

Utredningsavdelningar är oftast låsta. Men det kan finnas möjlighet att göra aktiviteter utomhus med personal. Det beror på hur länge du har varit placerad inom SiS.

Efter två månader på låsbar avdelning har du rätt till vård under öppnare former. Det betyder att du någon gång på dagen ska få komma ut. Då kan du åka med personalen på till exempel bowling, biljard, skogspromenad, museum, shopping eller fiske.

Om personalen tycker att några ungdomar fungerar bra ihop kan de göra vissa aktiviteter tillsammans. Personalen måste då känna sig trygg med att ingen rymmer eller

Vilka behandlingsprogram du kan få beror på vilket ungdomshem du är på och vad du behöver.

startar bråk. Ibland kan det vara så att du är på avdelningen större delen av utredningstiden. Lär mer om vad som gäller för inläsning i **Fråga-svar**.

Du får ta emot besök både på vardagar och helger. Du måste boka besöken i förväg. Besökaren ska vara godkänd av ungdomshemmet.

Utredningen tar ungefär åtta veckor. Men många stannar längre än så på avdelningen. Utredningen kan komma fram till flera olika saker.

Kanske säger utredningen att du ska flytta till en behandlingsavdelning på ungdomshemmet. Den kan ha kommit fram till att du ska få flytta från SiS till ett HVB-hem eller ett familjehem. Det kan också handla om att du ska få flytta hem igen, med stöd från socialtjänsten. Eller att du ska få en egen lägenhet med stöd.

Allt beror på vad socialtjänsten och personalen tror att du mår bäst av.

BEHANDLINGSAVDELNING

På en behandlingsavdelning stannar du längre. För vissa handlar det om några månader, för andra längre än så. Här ligger fokus på att stärka och stötta dig för att klara ett liv utanför ungdomshemmet.

När du kommer ny till behandlingsavdelningen ska du få information om vilka rättigheter du har, vilka regler som gäller, vilken behandling du ska få och hur planen för dig ser ut. Du har rätt att påverka denna planering.

De flesta behandlingsavdelningar är låsta. Men det finns behandlingsavdelningar som är öppna. Där får du röra dig mer fritt.

Vilka behandlingsprogram du kan få beror på vilket ungdomshem du är på och vad du behöver.

Du kommer att ha behandlade samtal, möten, gruppsamtal med mera. Du och din kontaktperson kommer även att ha samtal om hur det går för dig.

Varje dag ska du också göra sådant som att tvätta, hålla ordning på ditt rum och andra vardagliga saker. Det är en del av behandlingen.

Om ni är flera som kräver samma sak är chanserna större att ni blir lyssnade på.

På behandlingsavdelningen ska det finnas en fast struktur. Det ska finnas bestämda tider för väckning, mat och läggdags. På dagarna har du ett skolschema att följa. Du och din mentor lägger tillsammans upp ett schema med olika lektioner.

Ett par dagar i veckan kan du göra en aktivitet med personal. En eller två ungdomar kan åka ut tillsammans. Ni kan till exempel spela bowling, biljard, shuffleboard, gå på badhus, museum, promenader eller andra utflykter. Vissa ungdomar som kommit långt i sin behandling får gå ut själva, för att träna eller fika till exempel.

På många behandlingsavdelningar har alla ungdomar tv-spel på sina rum. Det finns ofta pingisbord, gym, gymnastiksal och någonstans att promenera.

Du får ta emot besök både på vardagar och helger. Du ska boka besöken i förväg. Besökaren ska vara godkänd av ungdomshemmet.

En del ungdomar avslutar sin tid på SiS på en utslussavdelning. Det kan du läsa om i kapitlet ***Sista tiden på SiS.***

Läs mer om behandlingen i kapitlet ***Behandling.***

DU KAN PÅVERKA LIVET PÅ AVDELNINGEN

Du har säkert tankar om saker som kan göras bättre på din avdelning. Hur en bra personal ska vara eller hur miljön kan bli trevligare. Om ni är flera som kräver samma sak är chanserna större att ni blir lyssnad på.

På ett ungdomshem vi arbetat på var det en hel avdelning där ungdomarna gick samman. De skrev texter om saker de tyckte var dåliga på ungdomshemmet. En av de sakerna var att sängkläderna var obekväma. Ungdomarna skickade texterna till en tidning. Tidningen publicerade flera texter och skrev om problemen. Då bestämde institutionschefen att de skulle lyssna på ungdomarnas kritik. Bland annat bytte de ut sängkläderna.

UNGDOMSRÅDET

Ett annat sätt att påverka situationen på SiS är att delta i ungdomsrådet.

På varje avdelning ska ungdomarna erbjudas att vara med i ett ungdomsråd. Syftet med det är att du ska ha inflytande i frågor som rör livet på SiS.

Rådet ska ledas av institutionschefen, biträdande institutionschefen eller rektorn. Avdelningsföreståndaren kan också leda ungdomsrådet, men inte på den egna avdelnin-

gen. Detta för att du ska känna att du kan prata fritt om livet på avdelningen.

Ett ungdomsråd ska vara minst var sjätte vecka. Om du har ställt frågor och krävt någonting ska du få svar på detta inom två veckor. Det är institutionschefen som beslutar om eventuella förändringar.

Om du tycker att det är svårt att ta upp saker i grupp eller inte vill delta i ungdomsrådet finns andra sätt. Du ska kunna lägga en lapp där du skrivit vad du tycker i en låda som ska finnas på avdelningen. Eller så ska du kunna mejla en person som är ansvarig för ungdomsrådet.

Vad betyder det att en avdelning är låsbar?

3

Vad betyder det att en avdelning är låsbar?

Det betyder att den i princip alltid är låst. Men den skulle kunna vara öppen om det skulle passa alla ungdomar som bor där samtidigt.

Hur länge i sträck får en ungdom vara helt inlåst utan att få komma ut?

Enligt lagen ska en ungdom vara på låsbar avdelning i högst två månader. Men om SiS tycker att det finns särskilda skäl kan du bli kvar längre än så. Då måste formerna vara öppnare. Du måste få möjlighet att vara utanför den låsta avdelningen en stund varje dag.

Om personalen tror att det är stor risk att du rymmer kan de säga nej till att ta ut dig. De gör en sådan riskbedömning varje dag.

När jag satt häktad fick jag gå ut en timme per dag. Här på SiS säger personalen att det inte gäller?

I lagen står det att den som får vård på en låsbar avdelning ska få gå ut varje dag och göra någon fysisk aktivitet eller annan fritidssysselsättning. Lagen säger dock inget om när eller hur länge du ska få vara ute.

Om SiS tror att du kommer att rymma kan de bestämma att du inte får gå ut.

Kan jag överklaga att jag blivit placerad på en låsbar avdelning?

Ja. Du kan överklaga vård på låsbar enhet till Förvaltningsrätten. Läs mer om hur du överklagar i kapitlet *Rättigheter*.

Om man kommer första dagen till SiS-hemmet och är väldigt ledsen, arg eller kanske påverkad av alkohol eller droger, vad händer då?

Är du ledsen och arg kan du få sitta ensam med personal en stund. Kanske mår du bättre när du fått prata och gråta ut. Blir du våldsam eller hotfull kan personalen placera dig antingen i avskiljning eller vård i enskildhet. Där får du stanna tills personalen tycker att du kan bo med de andra ungdomarna på avdelningen.

Om du är påverkad av droger kan du också bli placerad i avskiljning eller vård i enskildhet. Läs mer om detta i kapitlet *Avskiljning och Vård i enskildhet*.

Vad gör jag om jag är missnöjd med något på avdelningen? Till exempel att det är för kallt på mitt rum eller att ventilationen i gymmet är dålig.

Det första du ska göra är att ta upp problemet med personalen eller chefen på ungdomshemmet. Om du känner att de inte lyssnar på dig eller kan lösa problemet kan du alltid höra av dig till IVO.

De flesta avdelningarna har ett större samlingsrum där ni kan sitta tillsammans och titta på TV.

BERÄTTELSEN. "Amin"

"Efter första dagen på hemmet kände jag mig mindre orolig än när jag kom dit."

Jag satt i kriminalvårdbussen och var ganska funder-sam på vart jag skulle få åka. Jag fick reda på att jag skulle till ett behandlingshem. Det lät chill så jag frågade ganska mycket om vad, vart och hur det är. De försökte förklara så gott de kunde men visste inte särskilt mycket. Jag funderade mycket kring ungdomarna som jag skulle träffa. Personalen som körde bussen förklarade att det finns både de bra och dåliga. Man avgör själv vilken man vill bli.

När vi närmade oss ungdomshemmet så såg det ganska fint ut, som några fina villor utanför staden. Så kom jag fram till akutavdelningen. Det första jag såg var en massa galler och ett intag som såg ut som en bur. Mina fördomar sa att detta är inget vanligt ungdomshem, jag kände många olika känslor. Stressen ökade och jag kände en stigande oro över hur det skulle gå.

Jag fick komma in på vård i enskildhet. Jag gjorde pissprov och blev visiterad. Jag fick duscha och lämna in mina kläder för tvätt. När dom berättade att det var av säker-hetsskäl för att se om jag hade droger på mig väckte det en lugnande känsla, jag tänkte att detta är bra.

Det kändes som ett vanligt hem faktiskt. Jag fick reda på lite om mina rättigheter och lite om hur vardagen ser ut på avdelningen. Personalen berättade för mig att man får träna varje dag i en och en halv timme, det blev jag mycket glad av. Jag tänkte att nu ska jag bara fokusera på träningen.

Jag hade avtändning så det var skönt att kunna sitta och prata med personalen. Jag är ganska social av mig så vi pratade i flera timmar. På kvällen fick jag reda på att man får ringa, så jag ringde min tjej för att berätta vad som hänt. Hon visste inte vart jag var för vi hade inte pratat på flera dagar. Kvällen slutade bra, jag kom på andra tankar. Jag tog hemmet på ett positivt sätt.

Jag la mig i sängen och funderade lite på hur framtiden skulle bli och planerade lite i taget. Innan jag somnade var jag mindre stressad och kände mindre oro, det var en skönare känsla än när jag kom.

Innan bodde jag på HVB-hem men där var det ingen ordning utan man kunde knarka hur mycket man ville. På SiS är det bättre, här får jag hjälp med mitt missbruk.

Pojke 16 år

**Var ärlig i din behandling.
Var arg och var ledsen.**

Pojke 19 år

**Det känns mer som för-
varing än behandling att
vara på SiS.**

Flicka 19 år

**Stötta varandra i
behandlingen. Lyft
varandras positiva
utveckling.**

Pojke 18 år

Kräv rätt behandling!

Flicka 17 år

4. BEHANDLING

Alla som bor på ett ungdomshem ska få behandling och hjälp. Det är en rättighet. Personalen på ungdomshemmet ska se till att du får den behandling och vård du behöver.

Så fort du kommit till ett ungdomshem ska du få vård och behandling. SiS ska göra en plan för detta tillsammans med dig, din familj och socialtjänsten. I behandlingsplanen ska det stå varför du är där och hur tiden på hemmet ska vara.

I planen kan det till exempel stå vilken behandling och utbildning du ska få. Hur kontakten med din familj ska vara. Vad du ska göra på fritiden. Vilken tandvård och sjukvård du behöver. Det ska också finnas en plan för hur din utsluss ska gå till, när det är dags att lämna hemmet.

Om du är dömd till slutet ungdomsvård ska du få en verkställighetsplan. SiS gör planen tillsammans med dig och socialtjänsten. Planen handlar både om tiden på ungdomshemmet och utslussningen. Målet är att du ska sluta göra brott.

Grundtanken är att behandlingen ska formas efter vad du behöver.

OLIKA TYPER AV BEHANDLING

Behandlingsmetoderna är olika på olika ungdomshem och avdelningar. Det beror på att olika metoder passar för olika personer. Ibland är behandlingen i grupp. Ibland har du samtal själv med din kontaktperson, en terapeut, psykiater eller någon annan.

En del ungdomar tänker att behandlingen bara är de planerade möten du har ett par gånger i veckan. Enligt SiS är relationen mellan dig och personalen också en form av behandling.

Att åka till ett badhus kan vara en del av behandlingen. Det kanske är en stor utmaning för dig att byta om med andra i ett omklädningsrum? Det där är olika. Grundtanken är att behandlingen ska formas efter vad du behöver. De vanligaste behandlingsformerna på SiS ungdomshem är Motiverande samtal (MI), Aggression Replacement Training (ART), Kognitiv beteendeterapi (KBT), Acceptance Commitment Training (ACT) och återfallsprevention (ÅP).

MI

Motiverande samtal är en metod som går ut på att lyssna och återkoppla vad en person säger och genom det stärka personens egen vilja att förändra sin situation. Metoden

Du ska vara med och utforma planen för vård och behandling.

bygger på respekt för människors rätt att själva bestämma över sina liv.

ART

Aggression Replacement Training består av tre delar: Social färdighetsträning, ilskekontroll och moralutveckling. Ni har ART-träffar i grupp, spelar rollspel och övar mycket. Ni får också läxor, så att ni tränar på olika färdigheter mellan träffarna.

Om du tycker att du inte får rätt behandling ska du säga till. Det är viktigt.

KBT

KBT, eller kognitiv beteendeterapi, fokuserar främst på nuet och framtiden. I samtalen lär du dig om dina känslor, tankar och beteenden, om hur de hänger ihop. Ni tränar på bra beteenden som att behärska sig, visa hänsyn, vänta på sin tur och så vidare.

Idén är att om du kan förändra hur du beter dig och hur du tänker, så kan du också må bättre. Det är vanligt att du får olika uppgifter som du ska arbeta med i din vardag.

ACT

Acceptance Commitment Training är en terapiform som bygger på KBT. Det handlar om att hitta vad du tycker är viktigt i livet och att ta steg i den riktningen.

ÅP

Återfallsprevention används framförallt för att behandla missbruk och handlar om att minska risken för återfall. Du lär dig om sådant som ökar återfall, om sug och triggers samt olika strategier för att klara sig undan återfall.

KOMET

På några ungdomshem kan föräldrar vara med i programmet Komet. Där lär sig föräldrar om kommunikation, samvaro, problemlösning, överenskommelser och

På vissa hem har ungdomar behandling i grupp och pratar om känslor, missbruk och krimi-

så vidare. Målet är att minska konflikter och öka de bra stunderna tillsammans.

KRÄV RÄTT BEHANDLING

Vissa ungdomar känner att de inte får någon behandling på ungdomshemmet. Om du tycker att du inte får rätt behandling ska du säga till. Det är viktigt.

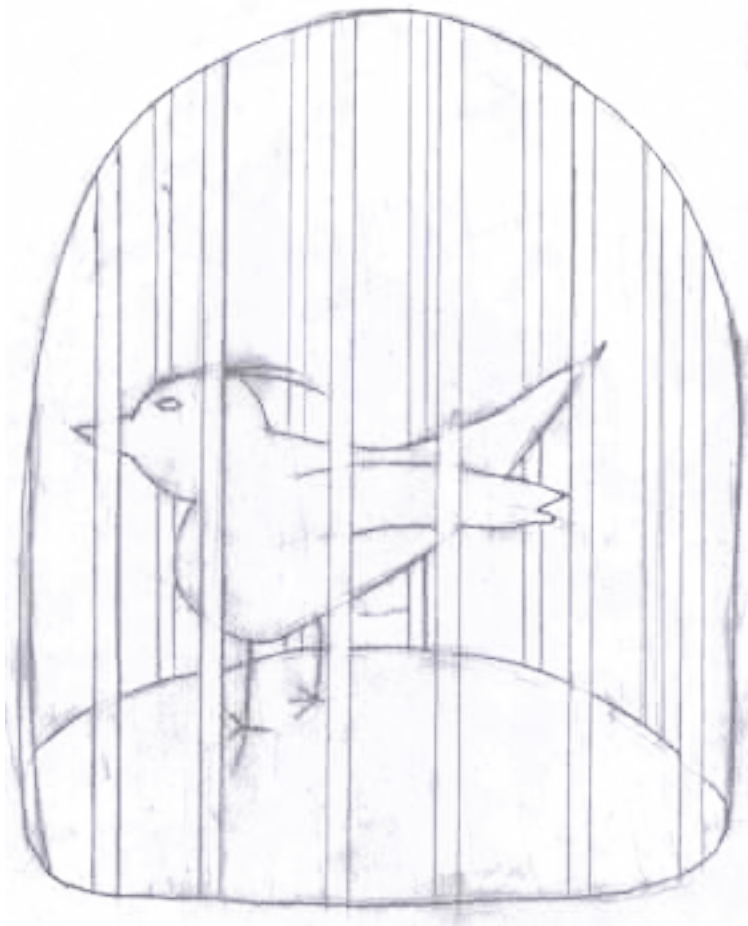
Det har hänt att ungdomar blivit lyssnade på och fått byta till ett ställe som passar dem bättre.

I första hand ska du prata med personalen på ungdomshemmet. Berätta vad du känner och vilken behandling du tror skulle hjälpa dig. Om det inte räcker ska du kontakta din socialsekreterare och kräva rätt hjälp. Om inte det fungerar kan du prata med socialsekreterarens chef.

Du kan även kontakta IVO, Justitieombudsmannen eller ditt juridiska ombud som du hade vid LVU-förhandlingen eller tingsrättsförhandlingen.

Det är inte vanligt att ungdomar som vill byta ungdomshem får det. Men det har hänt att ungdomar blivit lyssnade på och fått byta till ett ställe som passar dem bättre.

ILLUSTRATION. Pojke 17 år

“Jag är på SiS för att få behandling men Ibland känner jag mig som en fågel i en bur.”

Finns behandling på alla ungdomshem?

Hur tar jag reda på vilken behandling som finns på mitt ungdomshem?

Du kan be personalen eller din socialsekreterare ta fram information om behandlingen där du bor.

Kan jag påverka vilken behandling jag får?

Ja! Du kan alltid prata med din kontaktperson och berätta vilken typ av behandling du vill ha. Alla som är inskrivna på SiS ska ha en behandlingsplan. Vad som står i planen är olika. Det beror på vad just du behöver. Prata med personalen om du vill ändra något. Ju mer delaktig du är i din behandling, desto mer kan du påverka.

Vad gör jag om den behandling jag vill ha inte finns på mitt ungdomshem?

I först hand ska du prata med personalen på ungdomshemmet. Om inte det fungerar ska du kontakta din socialsekreterare och berätta vad du tänker. Om inte socialsekreteraren lyssnar eller vill ändra på något kan du kontakta socialsekreterarens chef. Du kan också kontakta IVO och berätta vad du behöver för hjälp.

Finns det behandlingsprogram på alla ungdomshem?

Alla ungdomshem har någon form av behandling. Men det kan finnas vissa avdelningar som inte har det. Det kan till exempel vara akut- och utredningsavdelningar. Även om

det inte finns behandlingsprogram så finns det personal som ska hjälpa dig. Det ska också alltid finnas möjlighet att träffa psykolog.

Ingår det i behandlingen att personalen ska provocera ungdomarna för att se hur de reagerar?

Nej! SiS har inget behandlingsprogram eller strategi som går ut på att provocera barn och unga. SiS utbildar sin personal i att inte provocera ungdomarna.

Känner du att personalen provocerar dig? Det är inte okej. Det är viktigt att du berättar det för att få stopp på det. Lättast är att du berättar för en personal som du litar på eller för chefen på ungdomshemmet. Du kan även prata med din socialsekreterare eller kontakta IVO.

BERÄTTELSEN. "Natascha"

"Mina känslor varierar väldigt mycket men de är viktiga och underbara."

Arg, såklart är jag arg. Ingen vill bli tvångsomhändertagen, inlåst och ensam. Ledsen är väl vem som helst som är medveten om att man ska spendera en ganska lång och meningslös tid utan så kallade vänner, familj och alla de närmaste.

Förbannad har jag blivit flera gånger när jag lärde känna folk runt omkring mig som försökte få mig att inse att jag inte kommer komma ut härifrån förrän jag självmant kommer till en insikt. Besviken är man efter ett tag, men inte på föräldrar, socialtjänsten eller andra myndigheter som jag förut trodde bara försökte bryta ner mig. Den man är mest besviken på är sig själv.

Ångest, det kommer på väg mot tillfrisknande, det gör det alltid. Sen är det upp till var och en på vilket sätt man hanterar det. Tro mig: att skära sig eller sluta äta är inte ett bra sätt kan jag säga, haha. Det förlänger bara din tid och du slösar massor med energi. Ett tips, skriv i stället för det kommer få dig att må mycket bättre.

Ja, och tillbaka till mina känslor då. De varierar väldigt mycket men sista tiden här på ungdomshemmet har jag lärt mig att inse en sak. Att vara glad är en viktig känsla

att känna för uppskattar man inte de små glada stunderna så är det klart att man känner att ens liv är värdelöst och söker sig till dåliga saker.

Jag kan känna en oerhörd tacksamhet och glädje. Att jag faktiskt blev omhändertagen och inlåst.

Att det finns människor som bryr sig och som gör allt för att hjälpa mig på vägen till ett bra liv. Känslor är viktiga och underbara.

Skolan på SiS är bra. För det första är lärarna välutbildade och lätta att prata med, de känns mer som vänner, inte lärare.

Pojke 18 år

Det bästa med skolan är att man till exempel kan göra vissa prov muntligt. Ibland när jag läser en text och ska skriva svaret så låser det sig.

Flicka 18 år

Det är tråkigt att det inte går att läsa alla ämnen här på SiS. Jag vill bli svetsare men det finns varken verkstad eller svets här.

Pojke 19 år

Jag försöker alltid gå ner till skolan. Även om det inte är jättekul så är det i alla fall ett miljöombyte.

Flicka 17 år

Jag trivs i skolan. En klass innehåller tre till fyra elever så det är ganska lugnt.

Pojke 19 år

5. SKOLA

Skolan på SiS är både lik och olik den “vanliga” skolan. Du får samma betyg, lärarna har samma utbildning och följer samma läroplan. Men klasserna är mycket mindre och du har bättre möjlighet att få hjälp med din skolgång.

Att studera och få betyg är jätteviktigt för alla barn och ungdomar. Inte minst för dig som hamnat på ett ungdomshem. Det finns många studier som visar att unga med missbruk, psykisk ohälsa eller kriminalitet i bagaget klarar sig bättre i livet om de studerar än om de struntar i skolan.

På SiS ungdomshem ska alla få hjälp att klara skolan. Faktum är att du kan få mer och bättre hjälp i skolan på SiS än i den ”vanliga” skolan. Det beror bland annat på att klasserna är små. Varje lärare har mellan en och sex elever. Eleverna läser enligt samma läroplaner och kursplaner som utanför SiS. De betyg och de kunskapskrav du når i ämnena gäller även i skolan utanför SiS.

Du kan läsa grundskoleämnen och de ämnen som är gemensamma på alla gymnasieprogram. På vissa ungdomshem finns det även andra gymnasieämnen.

Många skolor är låsta. De ligger ofta i egna lokaler på ungdomshemmet. Varje skola har lärare, rektor, specialpedagog och ofta studie- och yrkesvägledning.

Alla som är under 16 år har skolplikt. Det betyder att de måste gå i skolan.

Alla som bor på SiS, även de som är äldre, ska bli erbjudna och uppmuntrade att gå i skolan.

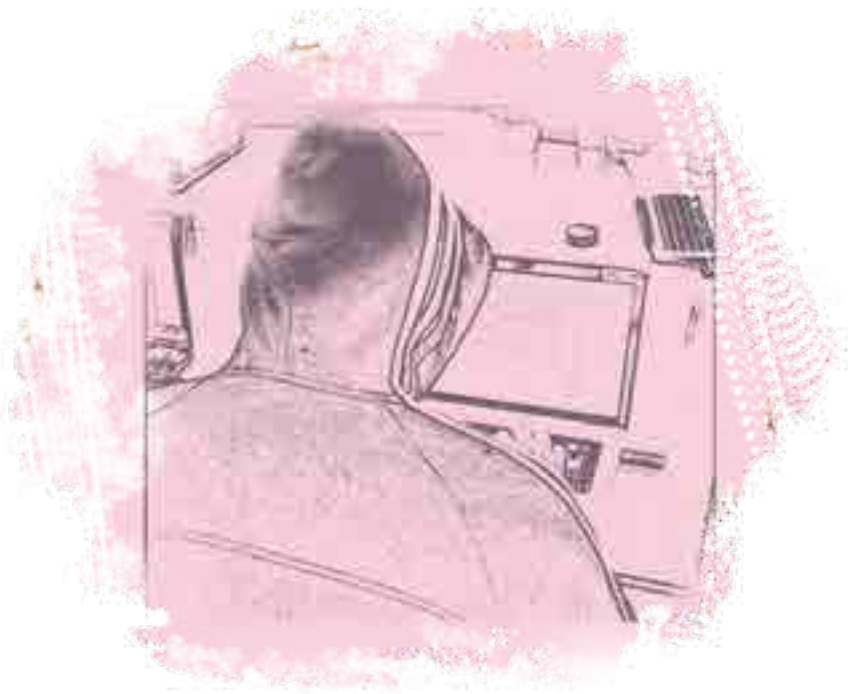
Henri Johansson är lärare på SiS ungdomshem Bärby. Här berättar han om varför han blev lärare på SiS och varför han trivs så bra med det.

Vad har du för utbildning?

– Jag är utbildad till lärare i svenska och historia. Jag har lärarlegitimation för att kunna undervisa i svenska och historia på både högstadium och gymnasium.

Varför vill du arbeta på ett ungdomshem?

– Jag har alltid velat arbeta med människor, särskilt ungdomar. Jag fick erbjudande av en kompis att jobba en sommar som behandlingsassistent. Redan första dagen kände jag att jag hade hamnat helt rätt. Ingen dag var den andra lik. Alla möten och samtal med dessa ungdomar gav mig otroligt mycket glädje och energi. Jag kände att det var de här ungdomarna som jag vill arbeta

Den som går i skolan på SiS läser enligt samma läroplaner och kursplaner som den som går i den "vanliga" skolan.

med, även som lärare. Jag fortsatte därför att arbeta som behandlingssassistent samtidigt som jag gjorde klart min utbildning. Direkt efter att jag tog min lärarexamen började jag att arbeta som lärare på SiS Bärby Ungdomshem.

Vad är det bästa med att vara lärare på SiS?

– Det bästa är alla möten och samtal med eleverna. Relationen mellan lärare och elev blir ofta väldigt fin. En

annan fin sak är att få följa eleverna i deras utveckling. Det finns otroligt många exempel på elever som lyckats bra i skolan här på SiS. Det är ganska vanligt att en ungdom kommer till SiS med betyg i bara några få ämnen och dåliga upplevelser från skolan. När ungdomen sedan flyttar härifrån har den tagit de betyg den behöver och vill inget annat än att fortsätta med studierna utanför SiS.

Kan jag läsa på högskolenivå?

Om jag är 19 år och inte gått ut nian, måste jag gå i skolan?

Nej. Nästan alla går ut nian när de är 15 eller 16 år. Du går ut nian även om du inte har godkända betyg. Har du ett slutbetyg från nian som bara innehåller – (streck) och F så har du ändå gått ut.

En 19-åring har inte skolplikt. Du måste inte gå i skolan. Men om du vill studera kan du behöva läsa grundskoleämnen för att du inte fått godkända betyg (E eller högre). Du får då gå på introduktionsprogrammen Individuellt alternativ (IM-ind) eller språkinträdning (IM-spr).

Kan jag läsa alla ämnen och gå alla utbildningar?

Nej. På ungdomshemmens skolor är målet att du ska kunna läsa alla grundskoleämnen (klass 1- 9). Du ska även kunna läsa de ämnen som finns på gymnasiets alla nationella program. Det är svenska, matematik, engelska, naturkunskap, samhällskunskap, religion, historia och idrott och hälsa.

På vissa SiS-skolor kan du även läsa andra gymnasieämnen. Det är olika på olika ungdomshem. Din skolmentor kan berätta mer.

Jag är över 16 år men har inte godkänt i alla betyg i grundskolan. Vad gäller för mig?

Många elever har gått ut grundskolan utan att ha godkända betyg. Då läser du grundskoleämnen men är inskriven på gymnasiets IM-ind eller IM-spr.

För att kunna gå ett vanligt program på gymnasiet behöver du åtta godkända grundskolebetyg för ett yrkesprogram och tolv godkända grundskolebetyg för ett studieförberedande program.

Engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk måste alltid vara godkända. Vilka andra ämnen du behöver beror på vilket program du vill gå.

Elever som redan går på gymnasiet kan fortsätta läsa många ämnen på SiS. Men det finns inga andra gymnasieprogram än IM.

Vad gäller för mig som går i särskolan?

Du fortsätter i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan också på ungdomshemmet. Du kan också läsa andra ämnen om du och läraren tror att du klarar det.

Vad gör jag om den gymnasieutbildning jag vill gå inte finns på SiS?

Du kan börja med de teoretiska ämnen som finns i alla gymnasieprogram. Om du läser de ämnena på SiS har du redan kommit en bra bit när du ska gå ett vanligt gymnasium.

Om jag gått ut gymnasiet, kan jag läsa på högskolenivå då?

Nej. Elever på SiS kan inte läsa vuxenutbildning eller på högskolenivå. Flera skolor inom SiS har en studie- och yrkesvägledare. Du kan fråga dem om allt som rör din utbildning. Du kan också prata med rektorn på din SiS-skola för att försöka hitta en lösning. Kanske kan du studera på distans.

"På SiS-skola får jag en ny chans och jag pluggar i min egen takt."

På SiS-skola får jag en ny chans. Här får jag chansen att utbilda mig, utvecklas och få riktiga betyg som jag får användning för när jag kommit ut.

När jag inte bodde på SiS och gick i den vanliga skolan kände jag att jag inte syntes. Där var det en lärare med 30 elever. Nu har jag läraren för mig själv. En bra lärare som förklarar tydligt så jag förstår och jag behöver inte skämmas om jag inte förstår.

Här på SiS pluggar jag även i min egen takt. Prov gör man till exempel när man känner för det och jag har alltid chansen att höja mina betyg eftersom det aldrig är bråttom.

Dock kan SiS-skola inte erbjuda alla kurser, det är synd. En annan sak som känns jobbig med skolan på SiS är att den är låst. Man kan inte springa in och ut som på en vanlig skola när man har rast. Att man tar bort den friheten och ansvaret tror jag kan bidra till att man tappar studiemotivation. Därför är det viktigt att man försöker behålla motivationen. För har man motivation och stöd från andra kan man komma långt med skolan på SiS.

”

Är man missnöjd med sin socialsekreterare så kan man försöka byta ut den. Det gjorde jag och nu har jag en som verkligen lyssnar på mig.

Flicka 17 år

”

Det är viktigt att ha kontakt med socialen så de kan hjälpa en med saker som jobb och att bli drogfri.

Pojke 17 år

”

En bra socialsekreterare är en som lyssnar på en, kollar till en och inte säger en sak och så blir det på ett annat sätt.

Pojke 18 år

”

Om något är fel på hemmet och man inte vill eller vågar säga det till personalen kan man alltid säga det till sin socialsekreterare.

Flicka 16 år

”

Jag har aldrig träffat en socialsekreterare som jag tycker är bra.

Flicka 17 år

6. SOCIALTJÄNSTEN

Socialtjänsten är en myndighet som ska hjälpa de barn och unga som har det svårt. Socialsekreteraren bestämmer över din placering, vård och vardag.

SOCIALTJÄNSTENS UPPDRAG

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för alla som är i en kommun. De har ett särskilt stort ansvar för barn och unga. Socialtjänsten arbetar efter *Barnkonventionen* som är en lag. Den säger att varje land ska göra allt det kan för att barn och unga ska må bra och vara trygga. Socialtjänsten ska se till att Sverige följer denna lag.

Vissa barn och unga känner tyvärr att de inte blivit lyssnade på när de varit i kontakt med socialtjänsten. Vissa har inte förstått vad socialtjänsten är. Så ska det inte vara. Det finns lagar som bestämmer hur socialtjänsten ska arbeta. En socialsekreterare kan alltså inte göra som den vill. Det finns regler den måste följa.

När socialtjänsten kontaktar ett barn är det för att någon är orolig. Oron kan handla om att barnet har det dåligt hemma, har stora problem i skolan eller mår väldigt dåligt psykiskt.

Du ska själv vara med och planera din vård. Socialtjänsten måste låta dig vara det. Det står i lagen.

UTREDNING

Socialekreteraren ska se till att du får det stöd och det skydd som du behöver. Den har personlig kontakt med dig och pratar med dig och vuxna i din närhet.

Socialekreteraren ska ta reda på hur du har det och ställer därför frågor om vad som är bra och dåligt i ditt liv. Vad du känner och tycker. Vad din familj och andra runt omkring tycker och tänker. Det kallas utredning. Med hjälp av den bestämmer socialtjänsten vad du behöver.

VÅRDPLANEN

Det är socialtjänsten som placerar dig med LVU på ungdomshem. Efter det är det personalen på ungdomshemmet som ska ta hand om dig. Men socialekreteraren ska hålla kontakten med dig och se att allt fungerar som det ska.

Det är också socialtjänsten som bestämmer hur vården ska vara. Det ska alltid finnas en vårdplan där det står varför du behöver tvångsvård och vad den ska innehålla. Där ska det stå om din behandling, utbildning, kontakt med familjen med mera. Det ska också stå vilken tandvård och sjukvård du behöver. Det har du rätt till!

ILLUSTRATION. Flicka 17 år

Vissa barn och unga känner sig maktlösa i kontakten med socialtjänsten. Så ska det inte vara. Du har rätt att vara med och påverka din behandling.

LSU-DÖMDA

När du fått din dom i tingsrätt eller hovrätt placeras du på något av de ungdomshem som har LSU-platser. Socialtjänsten ska vara med och planera din tid på ungdomshemmet. De ska ge dig stöd och hjälp.

SOCIALTJÄNSTEN HAR SKYLDIGHETER.

Du ska själv vara med och planera din vård. Socialtjänsten måste låta dig vara det. Det står i lagen. Du ska också få information om allt som rör din vård. Socialtjänsten måste lyssna på vad du säger. De ska noggrant följa hur du har det på ungdomshemmet. De ska besöka dig, prata med dig ensam, ha kontakt med ungdomshemmet och med dina vårdnadshavare.

ANSÖK OM EKONOMISK HJÄLP

Till socialtjänsten kan du ansöka om vad som helst, bara du verkligen behöver det. Målet är att du ska ha ett bra liv. Du kanske behöver en vinterjacka eller träningskläder. Socialtjänsten kan hjälpa dig. Om de säger nej kan du överklaga beslutet till Förvaltningsrätten.

För att överklaga räcker det att du skriver ett brev och skickar det till socialtjänsten. De måste lämna det till Förvaltningsrätten.

Skriv vad du är missnöjd med. Förklara tydligt varför du behöver dessa saker. Det kan vara bra att be en vuxen om hjälp med detta.

FORTSATT STÖD FRÅN SOCIALTJÄNSTEN VID UTSLUSS

Socialtjänsten har skyldighet att hjälpa dig med ditt liv efter ungdomshemmet. Det ska finnas en plan för din ekonomi, skolgång och så vidare. Målet är att ditt liv ska fungera så bra att du inte behöver bli placerad igen. Socialtjänsten ska även hjälpa dig som haft LSU. De ska hjälpa dig att planera din ekonomi, skolgång och boende. Målet är att du ska kunna leva ett självständigt och tryggt liv.

Socialtjänsten ska noggrant följa hur du har det på ungdomshemmet. De ska göra regelbundna personliga besök och träffa dig för enskilda samtal.

Har jag rätt att byta socialsekreterare?

Har jag rätt att byta socialsekreterare om jag inte är nöjd?

Nej, du har inte rätt till det men det är möjligt att få till en förändring. Om du känner att socialsekreteraren inte bryr sig eller hjälper dig kan du säga det. Kanske lyssnar socialsekreteraren och förstår.

Annars kan du kontakta socialsekreterarens chef och säga vad du tycker. Kanske kan samarbetet bli bättre. Eller så kan det vara möjligt att byta socialsekreterare.

Om du upplever att ingen inom socialtjänsten lyssnar på dig kan du vända dig till IVO för hjälp. Om du har svårt att formulera dig i kontakt med socialtjänsten eller IVO kan du ta hjälp av en vuxen som du litar på.

Kan jag byta ungdomshem om jag är missnöjd?

Oftast är det svårt. Det är socialtjänsten som bestämmer var du ska vara. Om du är under 15 år får du inte föra din egen talan. Men du kan lämna in en ansökan om omplacering. Om du är över 15 år kan du skriva till din socialsekreterare, prata på telefon eller prata direkt vid ett besök. Socialsekreteraren kan bestämma att du får bo på ett annat hem. Men då måste det finnas starka skäl till detta. Om du får nej har du rätt att överklaga beslutet.

Är det viktigt att ha kontakt med sin socialsekreterare?

Ja, det är viktigt. Det är socialsekreteraren som bestämmer över din placering, vård och vardag. För att kunna vara med och bestämma behöver du säga vad du tänker och tycker till socialsekreteraren. Du kan skriva, ringa eller prata ansikte mot ansikte i ett möte.

Det är socialtjänsten som bestämmer. De ska utgå ifrån vad som är bäst för dig. Därför är det viktigt att du pratar med socialsekreteraren och håller kontakt. Bara då kan han eller hon förstå dig.

Jag får inte tag i min socialsekreterare, ska det vara så?

Socialsekreterare har flera personer som de arbetar med samtidigt. Ibland kan de därför vara upptagna om du ring-er. Men du ska absolut inte behöva vänta i flera veckor på att få kontakt. Det ingår i deras arbete att följa hur du har det på ungdomshemmet.

De ska hälsa på dig regelbundet, prata med dig ensam, prata med ungdomshemmet och med dina vårdnadshavare.

BERÄTTELSEN. "Fabbe"

"Min mamma tog mig till socialtjänsten för att få in mig på en bättre väg."

Jag är 14 år och ännu en gång går jag till socialtjänstens kontor med min mamma. När jag kommer innanför porten tänker jag på hur många gånger jag varit här och sett skylten som säger att hissen är ur funktion. Jag tror ingen har tagit ett steg i den hissen. Den har varit trasig sedan jag var fem.

Mamma öppnar nästa dörr och vi kliver in i ett rum. Receptionisten tittar på oss. Hon har jobbat här så länge jag kan minnas och hälsar med en nickning. Sedan trycker hon på en knapp som öppnar dörren till nästa våning. Hon frågar inte om våra namn, hon frågar inte vem vi ska träffa. Hon vet vilka vi är och vad vi ska göra här.

En kvinna som jag aldrig sett kommer och leder oss till den nya socialsekreteraren. Den nya tanten. Vi går in, jag och mamma. Inne på kontoret ser allting fortfarande likadant ut även fast sju olika tanter suttit här före.

Den nya tanten kommer in med en bunt papper och mötet är igång. Tanten börjar som vanligt med att fråga hur jag mår och som vanligt svarar jag "Bra". Därefter får jag frågan "Verkligen?". Det är lika chockande att få den frågan tillbaka varje gång, jag blir arg över frågan och ger

någon otrevlig kommentar tillbaka. Tanten fortsätter med att läsa upp sin rapport. Jag skäms över att min mamma är tvungen att lyssna.

Tanten tycker att mitt beteende börjar gå över gränsen och berättar att hon och mamma bestämt att jag ska flytta till en annan familj. När jag inser att hon menar allvar slår nyheten mig ända ner i hjärtat. Min mamma? Har hon verkligen gått med på det här? Min mamma? Inte någon annans? Har min mamma svikit mig så här?

Så tänkte jag för tre år sedan. Jag kände mig sviken och visste inte vart jag skulle ta vägen. Men jag vet nu att allt min mamma ville var mitt bästa. Hon ville att jag skulle in på en bättre väg och nu tackar jag henne för det.

En gång blev jag jättearg och hamnade i avskiljningen men efter att jag lugnat mig så kom jag ut. Det var jättejobbigt att vara där.

Flicka 16 år

När man har vård i enskildhet är det som att vara dubbelt inlåst.

Pojke 18 år

Om man hamnar på avskiljningen så är det bästa man kan göra att lugna sig. Annars tar det bara längre tid innan man får komma ut.

Pojke 18 år

Många vet inte att de kan överklaga både beslutet om avskiljning och vård i enskildhet. Personalen har till och med en skyldighet att hjälpa dig med en överklagan.

Pojke 19 år

Jag förstår inte att SiS får ha avskiljning. Det borde vara förbjudet.

Flicka 17 år

7. AVSKILJNING OCH VÅRD I ENSKILDHET

Ibland blir en ungdom så våldsam att hen är farlig för andra ungdomar, sig själv eller personal. Då kan avskiljning vara ett alternativ.

Ungdomshemmen har avskiljningsrum, av vissa ungdomar även kallad isolering. Där finns det ingen inredning att slå sönder eller andra saker att skada sig på. Avskiljning ska bara användas som en sista utväg när en ungdom tappat kontrollen. Personalen får inte använda avskiljning som ett straff.

När du kommer till ungdomshemmet ska du få en trygghetsplan. Där ska det stå vad du vill att personalen ska göra i en svår situation. Förhoppningsvis är det till hjälp för både dig och personal och gör så du slipper hamna i avskiljning.

En läkare eller sjuksköterska ska godkänna avskiljningen. Det görs ofta över telefon. Om det finns medicinska skäl kan läkaren eller sjuksköterskan begära att avskiljningen ska avbrytas.

Maxtiden för avskiljning är fyra timmar. Tidigare var maxtiden 24 timmar. Men efter hård kritik blev maxtiden

Ett beslut om vård i enskildhet måste omprövas var sjunde dag. Varje gång ska du få veta det nya beslutet.

sänkt till fyra timmar år 2018. Det ska stå personal utanför hela tiden och titta in. Om du är lugn ska du kunna prata med personal vid behov. Beslutet om avskiljning ska omprövas varje timme.

Många tycker att det är väldigt jobbigt att vara på avskiljningen. Det kan vara bra att prata med någon när du kommit ut därifrån. En personal du känner dig trygg med, en psykolog eller en vän på avdelningen.

Personalen ska fråga om du vill ha ett samtal efter avskiljningen. Där ska du få veta varför du blev isolerad. Du ska även få säga vad du tycker om detta.

VÅRD I ENSKILDHET

För en del ungdomar är det svårt att vara i grupp på avdelningen. Vård i enskildhet (även kallad VIE) betyder att du inte bor tillsammans med övriga ungdomar. Du har alltid personal med dig och gör en särskild behandlingsplan. Rummet du bor i är möblerat som vanligt med säng, bord, soffa, tv och egen toalett.

Även fast du bor i enskildhet ska du kunna gå i skola och göra andra aktiviteter. Du fortsätter som vanligt fast inte tillsammans med de andra ungdomarna.

Personal ska prata med dig om varför det inte fungerade med de andra ungdomarna. Därefter ska du och personalen prata om vad ni tillsammans kan göra så att det inte blir mer problem för dig eller andra ungdomar.

Du kan också bo i enskildhet för att du är påverkad av någonting. Då får du komma tillbaka till de andra ungdomarna så fort personalen tycker att du är i balans.

Målet med VIE är för det mesta att du så snart som möjligt ska flytta tillbaka till ditt rum på avdelningen. Det finns ingen maxgräns för hur länge någon får ha vård i enskildhet.

Men ett beslut om vård i enskildhet måste omprövas var sjunde dag. Varje gång det omprövas ska du få veta det nya beslutet. Du kan överklaga till Förvaltningsrätten. Personalen får aldrig använda vård i enskildhet för att straffa dig. Du ska bara vara i enskildhet när det är absolut nödvändigt.

Kan jag överklaga avskiljning och VIE?

Får vem som helst bestämma om avskiljning?

Nej. Personalen på ungdomshemmet har rätt att stoppa en våldsam situation. Men sen är det deras chef som bestämmer om avskiljning. De behöver också ringa en sjuksköterska eller läkare för att se att det inte finns några medicinska hinder för avskiljningen.

Om jag lugnat ner mig och inte längre är våldsam, får jag komma ut från avskiljningen då?

Ja. Avskiljning är en sista utväg. Ungdomshemmet får bara använda det om du är drogpåverkad eller så våldsam att det inte finns något annat att göra. Så fort du är lugn ska avskiljningen sluta. Personal ska finnas utanför dörren hela tiden.

Får personalen isolera en i fyra timmar, ta ut en från avskiljningen och sen placera en direkt där igen?

Om en person är väldigt våldsam eller drogpåverkad får den vara avskild i högst fyra timmar. Skulle det vara så att personen fortfarande är väldigt våldsam eller drogpåverkad efter fyra timmar kan chefen - om det är nödvändigt - ta ett nytt beslut om avskiljning.

Kan jag överklaga avskiljning och VIE?

Ja! Du har rätt att överklaga både avskiljning och vård i enskildhet. Det ska personalen berätta för dig när de

bestämmer om antingen avskiljningen eller VIE. Det är även personalens jobb att hjälpa dig att skriva överklagan och se till att den kommer till rätt ställe.

Vad är skillnaden på vård i enskildhet och avskiljning?

Först och främst så är reglerna kring hur länge du får vara där olika. Du får bara vara avskild i max fyra timmar. Vård i enskildhet har inte någon tidsgräns.

Rummen ser också olika ut. I avskiljning finns det bara en madrass på golvet eller en brits. När du har vård i enskildhet är tanken att rummet ska se ut som ett vanligt rum inne på avdelningen. Det ska finnas tv, spel, möjlighet att lyssna på musik, toalett och liknande.

Jag har hört att Sverige fått kritik för att de isolerar personer under 18 år. Stämmer det?

Ja, det stämmer. Bland annat har FN, UNICEF och Barnombudsmannen kritiserat Sverige för att vi isolerar barn och unga under 18 år. De är väldigt hårda i sin kritik och kallar isolering av barn för tortyr. De vill inte att något barn under 18 år ska kunna bli isolerad på häkte eller SiS.

BERÄTTELSEN. "Amina"

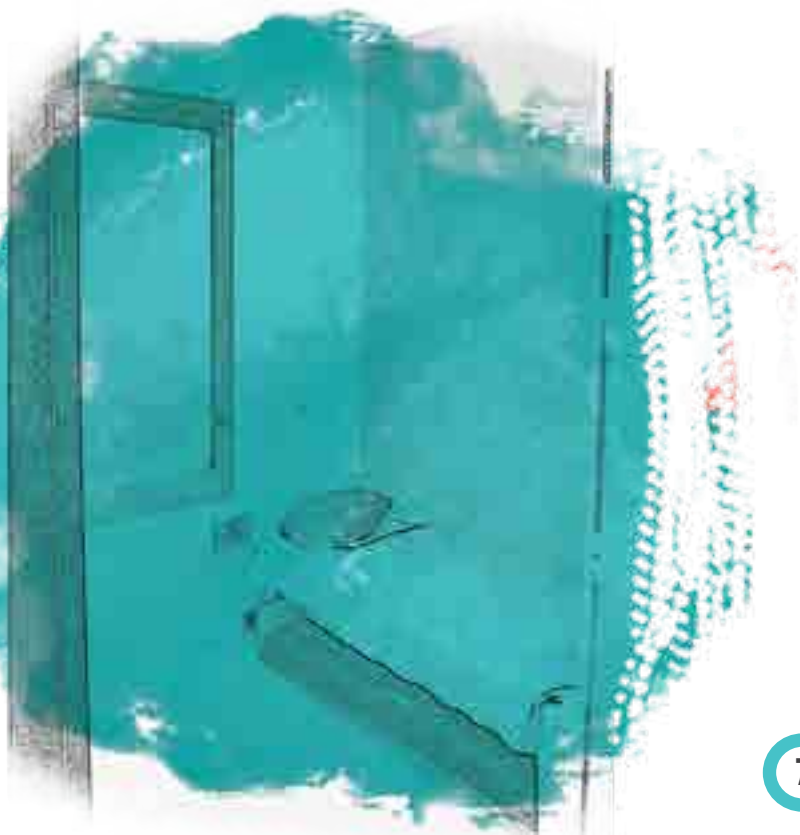
"Det började som ett bus på avdelningen och slutade med VIE för mig."

På vår avdelning brukar personalen busa och skoja mycket med oss ungdomar. Vi brukar skoja tillbaka och så var det även den gången då jag valde att gömma mig för dem. Det var lördag och vi hade varit i matsalen och ätit när jag på väg tillbaka till avdelningen snabbt smet upp för en trappa och gömde mig vid ett kontor. När jag hörde att personalen började leta efter mig kunde jag inte hålla mig utan började fnissa högt.

En kvinnlig personal hörde mig, gick upp för trappan och hittade mig. Jag sa förlåt men kunde inte sluta skratta. Men kvinnan skrattade inte. Hon tyckte inte att det var roligt utan var i stället jättearg på mig och började skälla ut mig.

Jag blev ledsen av hennes beteende och gick in på mitt rum och ringde min mamma. Samtalet med mamma gjorde mig ännu mer ledsen och jag började då dunka huvudet i väggen.

Personalen kom in på rummet och sa att antingen följer jag med till VIE frivilligt annars kommer de bära in mig dit. Jag följde med frivilligt och när personalen låste dörren fortsatte jag att dunka mitt huvud i väggen. Efter ett tag

7

”Jag satt på VIE hela helgen och det var tråkigt.” FLICKA 17 ÅR

hade jag världens huvudvärk så då slutade jag. Det fanns ingen säng utan bara en madrass på golvet, en soffa och en TV där inne. Det var jättetråkigt och jag satt där ensam och tittade på film resten av helgen.

På måndag morgon fick jag komma ut igen men de sa samtidigt åt mig att gör jag så där igen så kommer de sätta mig i VIE i två veckor. Jag har slutat skoja tillbaka till personalen nu.

Jag tycker det är jätteskönt och bra med utevistelser, man kommer iväg och får träna i olika miljöer.

Pojke 19 år

Det kan kännas konstigt att inte få träffa kompisar och sådant på permissioner men det är bara att ha tålamod. Det är viktigt att man bryter gamla mönster.

Pojke 18 år

Jag tycker det är alldeles för lite utevistelser och hembesök för oss som bor på SiS. Vi borde få åka ut ännu mer. Hur ska man annars kunna anpassa sig till ett liv i frihet?

Flicka 19 år

Jag avvek från en permission och blev efterlyst. Jag var ute i tre dagar och det var de stressigaste dagarna i mitt liv. Det var skönt när polisen till slut tog mig. Jag önskar att jag aldrig hade gjort så.

Pojke 16 år

Det som händer om du tar droger på hembesöket är att det kommer ta längre tid att få flytta från ungdomshemmet.

Flicka 17 år

8. VISTELSER, HEMBESÖK OCH PERMISSIONER

Vistelser, hembesök eller permissioner. Det handlar om att lämna ungdomshemmet ett tag.

Hembesök kallas det när en ungdom reser hem tillsammans med personal. När en LVU-placerad ungdom reser hem eller går ut själv kallas det ofta obevakade vistelser. För dig med LSU heter det permission. Det kan handla om att gå ut en stund för att vara med i en behandling eller utbildning. Men det kan också vara längre resor för att till exempel hälsa på hemma. Permissionen kan vara tillsammans med personal eller själv.

BESLUT OM UTEVISTELSER OCH PERMISSIONER

För den som har LVU är det chefen på ungdomshemmet som bestämmer om alla vistelser utanför hemmet. Det gäller både bevakade och obevakade.

Chefen lyssnar på vad ungdomarna vill. Men ska också tänka på deras behandlingsplan och vilka risker som finns.

När det gäller ungdomar dömda till LSU är det annorlunda.

När du åker hem på besök får du och de du ska bo hos ett hemresekontrakt. Där står det vilka regler som gäller.

Är du dömd till ett LSU som är längre än tolv månader är det alltid chefen på SiS placeringsenhet som bestämmer om alla vistelser utanför ungdomshemmet. För att ansöka om permission måste du fylla i en blankett. Personalen på avdelningen hjälper dig med detta.

Om du har dömts till ett straff som är kortare än tolv månader och är placerad på en öppen avdelning är det chefen på ungdomshemmet som bestämmer.

Det är också chefen på ungdomshemmet som bestämmer om du bara ska gå ut en kort stund med en personal. Eller om du behöver åka till läkare eller tandläkare akut.

VISTELSER OCH HEMRESOR

Under akut- och utredningstiden är det ovanligt att du får åka iväg själv, obehållad. Men det kan finnas undantag. Till exempel om någon i din familj hamnar på sjukhus.

När du är på behandlingsavdelning kan utevistelser/permissioner vara en del av behandlingen. Det beror på hur du fungerar och vilka problem du har haft.

Om du har en familj är det oftast dit du får åka. Ibland är det andra släktingar eller ett tidigare familjehem som du får åka till. Om du har kommit till Sverige ensam kan det

vara andra viktiga personer i din närhet som du får besöka. Det ska vara personer som är bra för dig och kan hjälpa dig stå emot frestelser såsom kriminalitet och droger.

De första gångerna du får lämna ungdomshemmet är det ofta tillsammans med personal i ett par timmar. Om dessa resor fungerar bra kan du med tiden få längre utevistelser/permissioner och utan personal.

HEMRESEKONTRAKT

När du åker hem på besök får du och de du ska bo hos ett hemresekontrakt. Där ska det stå vilka regler som gäller för dig och hur ofta du ska ha kontakt med avdelningen. Självklart får du inte ta droger eller göra brott under hemresan.

RUTINERNA NÄR DU KOMMER TILLBAKA

När du varit på utevistelse/permission brukar personalen ofta visitera dig. De kollar att du inte har med dig saker som inte får vara på avdelningen.

Om personalen misstänker att du tagit droger eller om du har ett tidigare missbruk får du lämna urinprov.

Får jag åka vart jag vill på permissionen?

När får jag min första utevistelse/permission?

Det finns inga regler som säger att du måste ha en utevistelse efter en viss tid. Det är upp till din socialsekreterare och ungdomshemmet att bestämma. Under akut- och utredningstid är det inte vanligt att du får utevistelser. För dig med LSU är det SiS huvudkontor som bestämmer om du får permission. Det är inte ungdomshemmet som bestämmer.

Är det en rättighet att ha utevistelse/permissioner?

Det är ingen rättighet att få åka på utevistelse eller permission. Det beror på hur du fungerar och vilka problem du haft.

Får jag åka vart jag vill på min utevistelse/permission?

Nej. Ska du flytta hem igen får du kanske träna på att åka dit ett par gånger innan du flyttar. Ska du flytta till en ny stad får du kanske åka dit i stället. Allt beror på vad som står i din planering.

Får personalen visitera mig när jag kommer tillbaka från en utevistelse/permission även om jag inte är misstänkt för något?

Ja. Har du varit utanför institutionen har personalen rätt att både visitera dig och att göra en yttlig kroppsbesiktning.

En ytlig kroppsbesiktning betyder att du får klä av dig naken.

Får personalen ta ett urinprov när jag kommer tillbaka från en utevistelse/permission?

Ja, om personalen tycker att du verkar påverkad eller om du tidigare haft ett missbruk.

Om jag ska åka hem till min familj på utevistelse/permission, vem är det som betalar?

Det är SiS som betalar resan. I vissa fall kan du även få matpengar för de dagarna du är borta.

Om jag inte åker tillbaka till hemmet efter min utevistelse/permission, vad händer då?

Kommer du inte tillbaka till ungdomshemmet den tid ni sagt brukar personalen ringa och se var du är någonstans. Det kan ju ha hänt något. Du kanske har missat ett tåg. Om personalen inte får tag på dig så ringer de till polisen och efterlyser dig.

Om en ungdom är ute med personal och försöker rymma, får personalen stoppa den då?

Ja.

BERÄTTELSEN. "Amin"

"Jag var ganska stressad på den första permissionen men tog rätt beslut."

Min första permission var ganska stressig. Jag hade suttit på SiS i sex månader och det var mycket i huvudet. Jag hade en massa tankar om hur permissionen skulle bli och vad jag skulle göra. Jag började tänka på om jag skulle fixa droger. Men jag skipade att göra det och det kändes bra. Efter några permissioner så började jag vänja mig vid det och jag accepterade drogsuget. Jag kom på att anledningen till varför jag stressat upp mig var för att ha en anledning till att knarka. I dag har jag inga problem på permissionerna, jag sköter mig och njuter av den lilla stunden i frihet.

Det är mycket viktigt att ha permission tycker jag, du får möjlighet att träna i och att anpassa dig i olika miljöer. Om du missköter dig så blir det ju bara dåligt för dig, ingen annan. Då får du kroppsvisiteras, göra pissprov och du får inte åka hem lika ofta. Din tid på SiS förlängs också.

“Det är viktigt att åka på hembesök så man får träna på att vara ute.” POJKE 19 ÅR.

**Jag hoppas återvända en dag
men då vill jag jobba på SiS som
personal.**

Pojke 19 år

**Jag har lärt mig en hel del
här på hemmet. Bland annat
att inte brusa upp och vara
impulsiv.**

Pojke 18 år

**När jag kommer hem kan jag
inte umgås med mitt gamla
kompisgäng. De drogar fort-
farande och om vi umgås är
det bara en tidsfråga innan
jag också kommer ta något.**

Pojke 18 år

**Jag har haft LVU i lite över ett
år. Jag tycker tiden här har
varit jobbig. Nu ska jag flytta
till ett stödboende och få en
praktikplats. Jag vill aldrig
hamna på SiS igen.**

Pojke 19 år

**Jag ska flytta hem till min
mamma och börja skolan
igen. Jag ser fram emot
det. Det ska bli så skönt att
slippa SiS.**

Flicka 18 år

9. SISTA TIDEN PÅ SIS

När ditt LVU eller LSU går mot sitt slut ska du få hjälp att förbereda dig på livet i frihet. Det kallas utslussning.

Vissa ungdomar får göra hembesök för att förbereda sig på sitt nya liv. Andra får möjligheten att avsluta sitt LVU eller LSU utanför ungdomshemmet. Du kan då bo på en utslussningsavdelning, ett HVB-hem eller i ett familjehem. För den som har LSU är det möjligt att använda elektronisk övervakning under utslussning.

EFTER UNGDOMSHEMMET

När LVU eller LSU tagit slut flyttar vissa hem till sina föräldrar. En del bor kvar en tid på en utslussningsavdelning eller stödboende. Allt beror på vad vilka behov du har. Vissa behöver mycket hjälp och andra lite.

Socialtjänsten ska se till att du får den hjälp du behöver för att kunna leva ett bra liv. Tillsammans med socialtjänsten ska du göra en plan för livet efter SiS och ungdomshemmet. Planen ska gälla din ekonomi, var och hur du ska bo och vad du ska plugga eller jobba med.

UTSLUSS-AVDELNING

En utslussningsavdelning är en öppen avdelning. Ibland är kravet för att få flytta hit att du ska ha något att göra på dagarna. Skola, praktik eller arbete.

Boendet kan se lite olika ut. Allt från att bo själv i en liten stuga till att det liknar en studentkorridor. Då har alla var sitt rum och delar på kök och vardagsrum.

På en utsluss-avdelning ska du träna på det du lärt dig under tiden på ungdomshemmet. Du ska träna på att klara dig själv. Det handlar om att passa tider till praktik eller skola, sköta ekonomin, laga mat, hålla ordning där du bor och be om hjälp när du behöver det.

REGLER

Olika personer kan ha olika regler under utslussningen. Drogförbud gäller alla. Men i övrigt beror reglerna på hur långt du har kommit i din utveckling.

Några har fasta tider att hålla sig till. Andra kan få sova över hos sin partner bara de hör av sig innan. Det är viktigt att du följer de regler som gäller just dig.

ILLUSTRATION. Flicka 17 år

“Äntligen är jag fri, det ska bli skönt att komma hem.”

Målet är att det ska vara mindre och mindre behandling. När du mår bättre ska du sluta med behandlingen.

BEHANDLING

Du kan fortsätta din behandling, om du behöver det. Om du till exempel träffat en psykolog på ungdomshemmet kan du fortsätta med det. Antingen kan psykologen komma dit du bor nu. Eller så kan du själv åka till ungdomshemmet.

Målet är att det ska vara mindre och mindre behandling. När du mår bättre ska du sluta med behandlingen.

OLIKA LÄNGE

Ungdomar bor olika länge på utsluss-avdelningen. Allt handlar om vad du behöver och vad du kommit överens om med socialtjänsten.

Vissa flyttar hem till sina föräldrar. Andra till egen lägenhet. Andra flyttar till ett stödboende.

FAMILJEHEM

En placering i ett familjehem betyder att du bor hos en familj. Familjen ska ta hand om dig och hjälpa dig med det du behöver.

HVB-HEM

HVB betyder hem för vård eller boende. På ett HVB-hem bor flera ungdomar. Du har oftast ett eget rum.

Skillnaden mot ett SiS-hem är att ett HVB-hem är öppnare. Personalen får inte låsa in ungdomarna eller avskilja dem.

STÖDBOENDE

På ett stödboende har du en egen lägenhet med stöd av personal på dagtid och kvällar. Ibland även på natten. Här tränar du på att bo själv och ta hand om dig. På vissa stödboenden finns det en gemensam lokal i närheten av lägenheten där du bor.

Hur länge är man på en utslussavdelning?

En ungdom som kom till avdelningen långt efter mig har redan blivit av med sitt LVU och är utslussad. Men jag har fortfarande LVU och är kvar. Ska det vara så?

Ja. En ungdom som kom efter dig kan mycket väl flytta ut innan dig. Tiden på ungdomshem skiljer sig åt mellan alla ungdomar. Det handlar om vilka mål du har i din behandlingsplan och hur snabbt du når målen.

Hur ska jag få hjälp när jag kommer ut från ungdomshemmet?

Oavsett om du haft LVU eller LSU ska socialtjänsten hjälpa dig med ditt liv utanför ungdomshemmet. Det ska finnas en plan för din ekonomi, skolgång och så vidare. Målet är att du ska kunna leva ett självständigt och tryggt liv.

Hur länge är man på en utslussavdelning?

Det finns ingen bestämd tid. Det är olika ut för olika personer. Allt handlar om vad du behöver och vad du och socialtjänsten har kommit överens om.

Jag har hört att det finns en organisation som hjälper ungdomar som flyttar ut från SiS. Stämmer det?

Det finns faktiskt flera organisationer som hjälper unga som kommit ut från SiS. I nästa kapitel hittar du mer in-

formation om olika organisationer som kan hjälpa dig och hur du kan komma i kontakt med dem.

Har jag möjlighet att påverka var jag ska bo efter SiS?

Ja. Du har rätt att påverka var du ska bo. Prata med din socialsekreterare så kan ni förhoppningsvis komma överens om vad som är bäst för dig.

Om jag själv bott på SiS och vill jobba där i framtiden. Får jag göra det då?

Ja, det får du göra. Men du ska ha fyllt 25 år, ha utbildning och ditt belastnings- och misstankeregister måste vara rent. Många gånger kan en egen erfarenhet av SiS vara en tillgång när du söker arbete där.

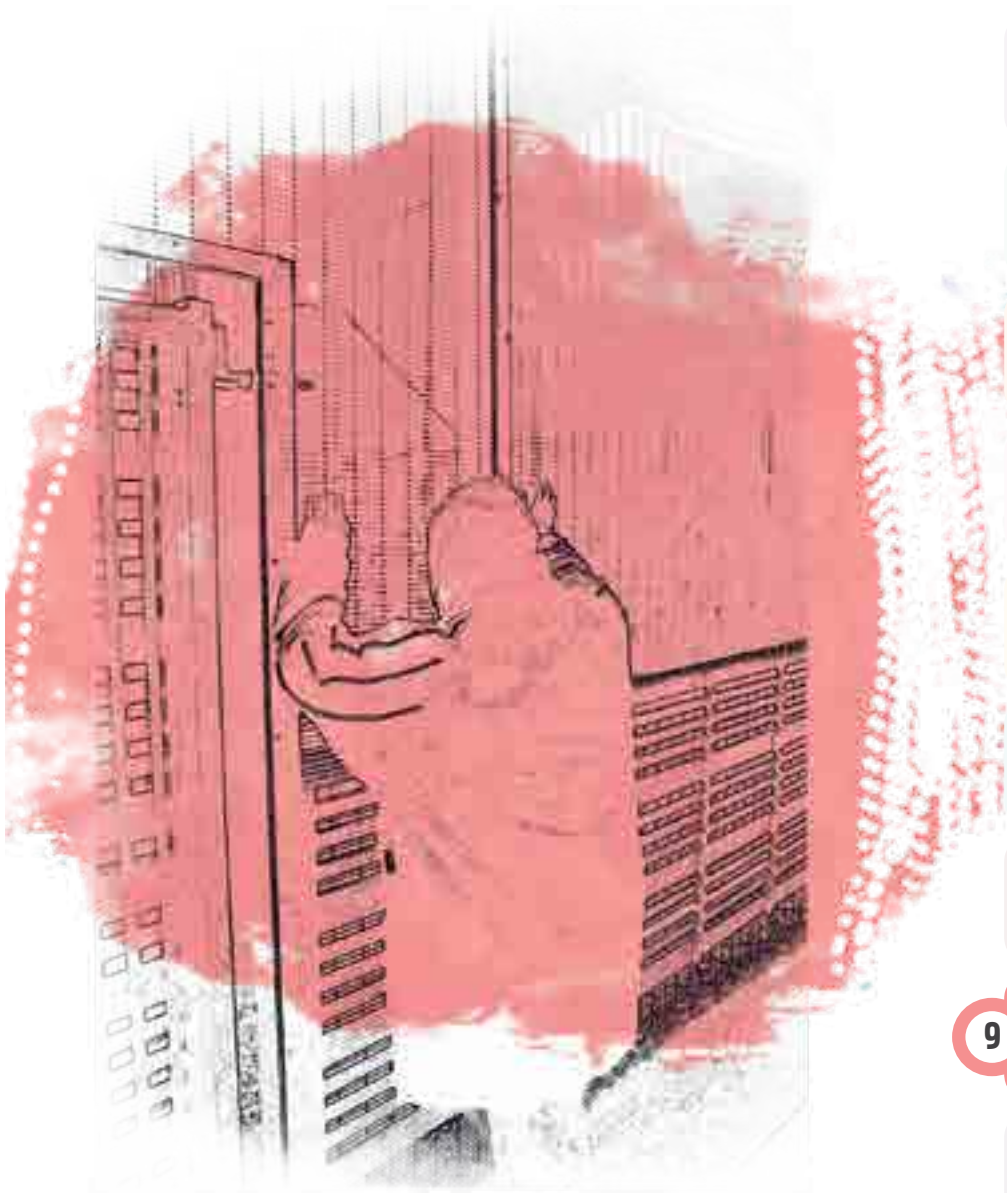
BERÄTTELSEN. "Fabbe"

"Det kommer inte kännas som vanligt för jag är inte den jag var innan."

Jag går ut från avdelningen med den sista väskan kläder i handen. Jag är på väg mot min mammas bil. I bilen kopplar jag in min mobil med en AUX-kabel för att sätta på mina bästa låtar. Mamma skrattar och säger som vanligt att det inte riktigt är hennes typ av musik.

När vi kommer hem packar jag upp och lägger mig i sängen. Det är så skönt att vara hemma. Äntligen kan jag umgås med min familj och ringa mina vänner.

Det kommer inte kännas som vanligt för jag är inte den personen jag var innan. Innan blev jag lätt arg. Nu är jag en lugn person som inte blir sur över att en kille på andra sidan gatan råkar kolla åt mitt håll. Det var mitt gamla, barnsliga beteende.

"Tiden på SiS har förändrat mig." POJKE 18 ÅR.

När jag kommer ut från SiS ska jag kontakta den lokala KRIS-föreningen och kolla vad de kan hjälpa mig med.

Pojke 18 år

Min familj finns där för mig när jag kommer hem, det räcker.

Pojke 19 år

Jag har tidigare haft kontakt och fått hjälp av en tjej-jour, skulle vilja jobba med dem i framtiden.

Flicka 17 år

Personal på min avdelning kallade mig fula ord. Jag kontaktade IVO och de kom och gjorde en inspektion.

Flicka 19 år

Det är bra att det finns föreningar som man kan gå med i om man behöver, jag får se hur jag gör.

Pojke 17 år

10. HIT KAN DU VÄNDA DIG FÖR ATT FÅ HJÄLP

Det finns många organisationer och föreningar som arbetar för att hjälpa unga som haft det svårt på olika sätt. Alla föreningar passar inte alla så klart. Men kanske hittar du någon som är i din smak.

UNGA KRIS

Unga KRIS är en förening som stöttar ungdomar mellan 13-25 år som vill lämna kriminalitet och missbruk. Alla ungdomar som är med i Unga KRIS ska vara drogfria och nyktra. Personalen på Unga Kris har själva erfarenheter av kriminalitet och missbruk. Unga KRIS ordnar allt från läger till hip hop-tävlingar. Flera föreningar har lokaler med musikstudio, tv-spel och annat. Unga KRIS finns på flera ställen i Sverige. Vill du kolla upp om det finns någon förening i närheten av dig kan du gå in på deras hemsida eller ringa dem.

Telefon: 0707-65983

Hemsida: ungakris.se

KNAS HEMMA

Knas hemma är en ungdomsdriven förening som arbetar med ungdomar och unga vuxnas rättigheter. De som är med i Knas hemma är mellan 13 och 30 år och har erfarenhet av familjehem, HVB-hem, jourhem och andra institutioner. Knas hemma arbetar med att utbilda och sprida kunskap om barn och ungdomar med erfarenhet av samhällsvård.

Telefon: 0709-46 66 43

Hemsida: knashemma.se

TERRAFEM

På Terrafem arbetar människor som har lång erfarenhet av att hjälpa kvinnor och flickor som blivit utsatta för våld. De kan ge dig stöd, juridisk rådgivning och praktisk hjälp i till exempel en rättsprocess. De har skyddat boende, tjejhushus och kvinnojour.

Telefon: 020-52 10 10 (Jour)

Hemsida: terrafem.org

BARNRÄTTSBYRÅN

Barnrättsbyrån är en organisation som kämpar för barn och ungas rättigheter och för att deras röster ska höras. Är du under 21 år och bor i Umeå eller Stockholm så kan Barnrättsbyrån till exempel följa med dig på ett möte med socialtjänsten eller någon annan myndighet. De kan hjälpa dig att få det du har rätt till.

Telefon: 08-150 222

Hemsida: barnrattsbyran.se

FOLKETS JURISTBYRÅ

Folkets Juristbyrå är Sveriges enda juristbyrå med fokus på hbtqi-personer. Deras jurister är själva hbtq-personer. De arbetar med hbtq-personers rätt inom till exempel tvångsvård, brottsmål och asylrätt och svarar ofta på frågor från unga hbtq-personer om deras rättigheter. Har du en fråga du vill bolla med en jurist? Du hittar kontaktuppgifter på hemsidan. Det går också bra att mejla eller kontakta dem på sociala medier, där de heter @folketsjuristbyrå!

E-post: info@folketsjuristbyra.se

Hemsida: folketsjuristbyra.se

TJEJJOURN

Tjejjourn är en hemsida som samlar många olika tjej-, trans- och ungdomsjourer runt om i Sverige. Det finns drygt 60 tjejjourer, över tio ungdomsjourer och ett par trans- och tjejjourer. Du kan kontakta jourerna genom chatt, mejl och telefon. Några går det också att besöka.

Hemsida: tjejjourn.se

SKYDDSVÄRNET

Skyddsvärnet har olika verksamheter i hela Sverige. Man erbjuder familjehem, skyddat boende, stödboende, träningslägenhet samt arbetsträning/praktik i sociala företag. Du kan kontakta Skyddsvärnet om du vill att de ska komma och besöka ditt ungdomshem.

Växel: 08-7291730

E-post: kansliet@skyddsvarnet.se

Myndigheter som kan hjälpa dig

Om du blir utsatt för ett brott, blir dåligt behandlad av personal eller inte får bra stöd i skolan så finns det hjälp att få. Det finns flera myndigheter du kan kontakta beroende på vad du behöver hjälp med.

INSPEKTIONEN FÖR VÅRD OCH OMSORG

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) är en statlig myndighet som kontrollerar att unga på ungdomshem blir rätt behandlade. Du har alltid rätt att kontakta IVO. Du behöver inte förklara för personal varför. Har du blivit dåligt behandlad kan du kontakta IVO.

Myndigheten ska besöka ungdomshem och prata med personal och unga för att se att allt fungerar bra. Kontakta IVO om du vill fråga om dina rättigheter eller berätta om det som inte fungerar i socialtjänsten eller på ungdomshemmet.

Telefon: 020-120 06 06 (vardagar 12–19). Samtalet är gratis och syns inte på telefonräkningen.

E-post: beratta@ivo.se

Chatt: ivo.se/beratta (vardagar 16–18)

Du kan vara anonym när du kontaktar IVO. Men om du vill att IVO ska undersöka problemet vidare måste de oftast få veta lite mer. Till exempel vilket ungdomshem det gäller.

JUSTITIEOMBUDSMANNEN

Justitieombudsmannen (JO) är en statlig myndighet som ska kontrollera att statliga verksamheter som SiS följer lagar och regler. Syftet är att förhindra övergrepp och maktmissbruk.

Om du upplever att du blivit felaktig behandlad av socialtjänsten eller SiS kan du anmäla det till JO. Om JO utreder vad som hänt och kommer fram till att någon gjort fel får socialtjänsten eller SiS kritik. De måste då arbeta för att felaktigheterna slutar.

Vem som helst kan göra en anmälan till JO. Det spelar ingen roll hur gammal du är eller vilket land du kommer från. På hemsidan kan du fylla i ett formulär och göra anmälan. Du kan också mejla.

Hemsida: jo.se

E-post: justitieombudsmannen@jo.se

SKOLINSPEKTIONEN

Skolinspektionen är en statlig myndighet som granskar skolor. Målet är att alla elever ska få bra utbildning i en trygg miljö. Om du tycker att din skola på SiS inte följer reglerna kan du göra en anmälan till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet. Det kan handla om att skolan inte stoppat mobbning, att du inte får den hjälp du behöver eller att skolan inte uppfyller elevers rättigheter på annat sätt. På hemsidan kan du göra en anmälan.

Hemsida: skolinspektionen.se

POLISEN

Om du blivit utsatt för ett brott ska du alltid anmäla det till polisen. Och kom ihåg – en kränkning kan vara ett brott. Om du är osäker på vad som gäller i ditt fall kan du ringa och fråga polisen om råd.

Telefon: 11414

BARNOMBUDSMANNEN

I Sverige har alla barn och unga under 18 år en egen företrädare som kallas för Barnombudsmannen. Barnombudsmannen (BO) är chef för en statlig myndighet som heter likadant. De undersöker hur barnkonventionen fungerar i samhället genom att lyssna direkt på barn och unga. De informerar också om barnkonventionen och kommer med förslag på hur lagar och regler i Sverige kan ändras för att förbättra för barn och unga.

Om du är under 18 år kan du ringa till Barnombudsmannens särskilda telefon för barn och unga. Den är öppen måndag till fredag mellan klockan 9 och 15. Mellan klockan 12 och 13 är det stängt. Du behöver inte berätta vem du är. Att ringa är gratis och det syns inte på telefonräkningen. Du kan också skicka ett mejl eller ställa en fråga på hemsidan.

Telefon: 020-23 10 10

E-post: info@barnombudsmannen.se

Hemsida: barnombudsmannen.se

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar mot diskriminering. De arbetar för lika rättigheter och möjligheter som har att göra med kön, könsidentitet och könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Om du upplever att du blivit diskriminerad på ungdomshemmet kan du göra en anmälan till DO. Om de väljer att gå vidare med din anmälan gör de en utredning. De kan också tipsa dig om vart du kan vända dig för att få rätt hjälp.

Telefon: 08-120 20 700

E-post: do@do.se

KONTAKTA EN JOURNALIST

Vi har en stark lagstiftning om yttrandefrihet i Sverige. Det innebär bland annat att man har rätt att prata med en journalist. Det är bra att tänka på att en tidningsartikel kan finnas kvar på nätet i all framtid. Kom ihåg att du kan kräva att få vara anonym. Om en journalist kontaktar dig ska du fundera noggrant över vad journalistens syfte är.

Meddelarfriheten skyddas av två av Sveriges grundlagar, nämligen tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Meddelarfrihet innebär att vem som helst får lämna vilka uppgifter som helst till en journalist eller en redaktion, i syfte att de ska publiceras. Den friheten gäller alla.

TACKLISTA

I FÖRSTA HAND VILL VI RIKTA ETT STORT TACK TILL VÅRA FANTASTISKA DELTAGARE, UTAN ER HADE DET INTE BLIVIT NÅGON BOK:

Tjejerna placerade på Arnhem.

Killarna placerade på Bärby.

Killarna placerade på Ljungbacken.

Killarna placerade på Margretelund.

Redin, Anton, Aisha, Nena, Agnes och Pontus är utslussade deltagare som hjälpt till med boken. Stort tack till er!

ETT SÄRSKILT STORT TACK

till Per Blomkvist, institutionschef Bärby och Johan Feldtmann, institutionschef Margretelund och Arnhem som stått ut med alldeles för många frågor, läst noggrant och kommit med massor av värdefulla tips.

Anna Lundgren, rektor Bärby och Lotta Granbom, rektor Margretelund och Arnhem. Utan ert fantastiska engagemang och fina samarbete hade det varit svårt att göra boken.

TACK TILL ALLA ER SOM PÅ OLIKA SÄTT BIDRAGIT TILL BOKEN. NI SOM LÄST HELA ELLER VALDA DELAR, FAKTAGRANSKAT, KORREKTURLÄST, SVARAT PÅ FRÅGOR, KOMMIT MED SYNPUNKTER OCH KRITIK:

Henri Johansson, *lärare Bärby.*

Martin Callermo, *institutionschef Ljungbacken.*

Jeanette Mellqvist, *rektor Ljungbacken.*

Pär Barkensjö, *biträdande rektor Ljungbacken.*

Annelie Svensson, *biträdande avdelningsföreståndare Margretelund.*

Martin Lorenzon, *avdelningsföreståndare Margretelund.*

Mattias Fjällström, *avdelningsföreståndare Margretelund.*

Sofia Bergman, *bildlärare Margretelund.*

Uno Sjöstedt, *lärare Margretelund.*

Tobias Olsson, *lärare Margretelund.*

Pernilla Krusberg, *jurist, SiS.*

Stina Gustavsson, *verksamhetsutvecklare, SiS.*

Margareta Wihlborg, *rådgivare, SiS.*

Malin Bergman, *metodutvecklare, SiS.*

Nina Andersson, *socialsekreterare Stockholm.*

Elin Wernquist, *generalsekreterare Barnrättsbyrån.*

Moa Candil, *lättläst-redaktör och korrekturläsare.*

Annie Hellquist, *journalist.*

Silas Alik, *jurist.*

Mats Runvall, *layout.*

Johan Holmdahl, *projektchef Skyddsvärnet.*

Nilla Helgesson, *VD Skyddsvärnet.*

Jennie Östlund, *projektchef Skyddsvärnet.*

Tack Susann Arnehed för att du trott på oss.

Tack Johan Svensson, skolledare SiS ungdomsvård söder, för att du öppnat dörrar och trott på oss alla dessa år.

Tack för kärleken Annie, Bonnie Joe, Tove, Theodor, Troja och Tristan.

Tack Arvsfonden för ert ekonomiska stöd som gjort detta möjligt.

KONTAKTA FÖRFATTARNA

OLLE ERIKSSON

olle.eriksson@skyddsvarnet.se

ollerobert.eriksson@gmail.com

JONAS KLINTEBERG

jonas.klinteberg@skyddsvarnet.se

jonas.klinteberg@gmail.com

KONTAKTA SKYDDSVÄRNET

Vill du beställa fler exemplar av den här boken eller
komma i kontakt med Skyddsvärnet?

08-7291730

kansliet@skyddsvarnet.se

”

”Om jag känner till mina rättigheter kan jag stå upp för mig själv”

Flicka 17 år

Den här boken riktar sig till dig som är placerad på ett statligt ungdomshem. I boken tar vi upp vilka rättigheter du har. Vi beskriver hur livet ser ut på ett ungdomshem och vilka möjligheter som finns där.

Den här boken är inte skriven av SiS utan av Olle Eriksson som är journalist och Jonas Klinteberg som har varit placerad både på ungdomshem och i fängelse. Vi har haft hjälp av ungdomar från tre ungdomshem runt om i Sverige. Ungdomarna har varit med och planerat och skrivit texter som är med i boken och har även gjort vissa illustrationer.